

شورهش

www.shoresh.de
0049/1744660891
Kori-Schoresch@web.de

ئورگانی کۆری هونهری لاوانی شۆرش

ژماره: 10 گهلاپیزان - سهراوهزی 2004 نوامبر - ديسامبري 2004 نرخ: 1/50 €

فیدرالیزم و داها تووی کورد له ئیران

له 4

چاوپیکه وتن له گه ن
وه زیری پۆشنبیری
هه ریعی کوردستان، به پیز
"فه تاح زاخویی"

- آ بهرنامهی هونهر و نه ده بیاتی نهوین (8) له 12
- آ په خنه کانی "له یلا زانا" له تورکیه له 3
- آ ته ندر ووستی و کۆمه لگا له 11
- آ بو خوازیارانی خویندن له ئالمان له 16
- آ گوزه ری شیعر له 15
- آ دهرس و ته جره به کانی ژیان له 17

له یادی چوارهمین
سالپوژی دامه زرانندی
"کۆری هونهری لاوانی
شۆرش"
له 10

- له بهشی ئالمانی
- Die Geschichte lügt nicht28
 - Kurden-Drama gewinnt beim Filmfestival von San Sebastián.....24
 - Irakische Kurden demonstrieren für nationale Einheit...24

در قسمت فارسی

- کردها و آینده عراق ص 18
- شاعر ملت ص 20
- صورتها ص 23

گۆفاری "نهوین" و
چوارسال هه لسووران
وتووێژیک له گه ل هاوریان
نه به ز عه لیدووست و لوقمان
ئه یامی
له 7

17 ی نوامبر چوارهمین سالپوژی دامه زرانندی "کۆری شۆرش"

چاۋپىكەۋتنى گۆقارى ئەوين لەگەل ۋەزىرى رۆشنىرى ھەرىمى كوردستان بەرپۇز:

"كاك فەتاح زاخۆيى" لە پىشانگى كىتب لە فرانكفورت

سازدانى: نەبەز عەلىدووست

ئىمكانى سەرىبەستانەيان ھەيە بۇ نووسىن، تواناى ئەدەبىياتمان بە كوئ گەشتوۋە ۋە كوردستان لەچاۋ ۋالتانى دەرووبەردا لە كوئ دەبىن؟

كاك فەتاح: مەن پىم وايە كە لە دە سالى رابردودا، بە تايبەت لە پىنج سالى رابردو دەسكەۋتىكى زۆرمان بەدەست ھىناۋە. بەلام بەداخسەۋە نەمانتوانى تەۋاۋى ئەۋ سەركەۋتتەنە بگەپىنە ئىرە ۋە لىرە بخرىنە بەرچاۋ. ئەۋش بلپم كە ئىمە پەيوەندى زۆر باشمان لەگەل نووسەران ۋە مرگىرانى كوردستانى ئىراندا ھەيە، ھەندىكىان بەرھەمەكانىان لە لاى ئىمە لە كوردستانى عىراق لە چاپ دەدەن. ئەمە خۇى جۇرىك نىزىك بوۋنەۋە ۋە لەيەك گەشتىنى نىۋان ئەم دوو پارچەيە جۇر دەكات.

ئەوين: لەم ئازادىيەى كوردستاندا، جەنابت چ نووسەرىكى كوردت لەزەپىندايە كە بتوانىت لە داھاتوۋىيەكى نىزىكدا سنوورەكانى كوردستان بىرپىت ۋە ۋالتانى دەرووبەرىشدا ۋەخۆپىندىرپىت؟

كاك فەتاح: بەراستى ۋەلام دانەۋەى ئەم پىرسىارە زۆر سەختە، ئىمە لە كوردستاندا نووسەر ۋە داھىنەرى گەۋرەمان زۆرن. بەلام لەبەر ئەۋەى كە كوردستان تا ئەمپۇكە ھەر ۋەك دەۋلەتتىك ۋەرنەگىراۋە، سەخت بوۋە بەرھەمەكانى زمانى كوردى لە ۋالتانى دەروۋەشدا ۋەربگىرپىت. پاشان پىرۇسەى ۋە مرگىرانى زمانى كوردى بۇ سەر زمانانى خارىجى ھىشتا لاۋاز ۋە خامە.

ئەوين: جەنابت ئىستا چ رىگايەكى تازە دەگرىتە بەر بۇ سەركەۋتنى زانىست ۋە زانىارى

ئەوين: كاك فەتاح، سەرەتا پىر بەدل بەخىرھاتنت ئەكەين بۇ ۋالتى ئالمان. ئىمە ۋەك لاۋانى كورد لەم ۋالتەدا، لە غوربەتدا، زۆر خۇشحالين كە بۇ يەكەم جار لە پىشانگايەكى ئەدەبىياتى دۇنيادا، نەمەندەۋ سوۋچىكى كىتپى خۇمانمان ھەيە. جەنابت ئەم بەسەرھاتە چۇن دەبىنىت؟

كاك فەتاح: سەرەتا مەنىش سىپاستان دەكەم. زۆر خۇشخالم كە لاۋانى كورد لە دەروۋەى ۋالت لە بوارى ھونەرى ۋە ئەدەبىدا كار دەكەن ۋە بەرھەمىشيان ھەيە. ئىمە زۆر خۇشحال بوين كە بۇ يەكەم جار ستاندىكى كوردىمان لە بەرنامەيەكى نىۋەدەۋلەتدا ھەبوۋ. ھىۋادارىن كە لە سالىكانى داھاتوۋدا ئەم بەرنامەيەمان زىاتر رازاۋە پىت ۋە بەرھەمەكانمان تەنبا كىتپ نەبن.

ئەوين: جەنابت لە بەرپۇبەردىنى ئەم بەرنامەيە چەندە رازى بوون ۋە ئەم گۆشەى كوردتان چۇن چۇنى بە عەلاقەدارانى ئەدەبىيات ۋە فەرھەنگ پىشاندا؟

كاك فەتاح: ئەمە لىرە ھەنگاۋىكى باش بو، بەلام بەراستى بى كەم ۋە كوۋپى نەبوۋ. ئەۋەش بلەين كە ھەر ۋەك سەركەتايەك، سەركەتايەكى باش بو. ئەۋ پىشۋازىيەى كە لىرە لىمان كرا مایەى خۇشخالى بو، نەك ھەر لە لایەن ھاۋۋالتايانەۋە بەلكە لە لایەن نووسەر ۋە پۇژنامەنووسانى عەرەبى ۋە خەلكى ئالمانىشەۋە. خۇى ئەمە سەركەۋتنىك بو بۇ ئىمە.

ئەوين: كاك فەتاح ئەۋە زىاتر لە دەيەپىكە لە كوردستاندا، بەشىكى كوردستان، رىگاي نووسىن ۋە چالاكى ئەدەبى زۆرە. نووسەران

کاک فه تاج: ئیمه ئومیدێکی زۆرمان به لاوانی دهرهوه ههیه. چون ئهوانه ی له دهرهوه ی و لات ده ژین ده توانن سوودێکی باش له و ئیمکاناته ی که هه یانه وهر بگرن. ئه وان زهرووره به چه کی تازه ی ئهم سه رده مه وه ک زانست و تیکنۆلۆگی بۆ و لات کار بکه ن. به ئام زهرووره که هه یج سات ره گ و پشه ی خۆیان ون نه که ن.

ئه وین: کاک فه تاج زۆر سپاس بۆ هاوکاریت.

کاک فه تاج: منیش سپاستان ده که م.

له کوردستاندا و چ خاڵه یه ک ده بنه هۆی دژوار بوونی ئهم پێگایه؟

کاک فه تاج: به راستی ئیمه زهرووره که له م بوواره دا له ئاستێکی ساوا دا کار بکه یین. دهر فه تی باش بۆ مندالان بپه خسه یین، زه مینه یه کی باشیان بۆ ته رخان بکه یین، تا نه وه تازه کانمان پێگایه کی باش بۆ ئه ده ب و فه ره نگ بگر نه به ر.

ئه وین: جه نابت پێشنیارت بۆ لاوانی دهره وه ی و لات چییه؟

په خنه گانی " له یلا زانا " له سیاسه ته گانی تورکیه

نوروسینی: لوقمان نه یامی

تۆمه تی بی حورمه تی کردن به گه وره ئه فسه رانی ئهم و لاته ی خراوه ته پال و دادگای تورکیه حوکمی شه ش هه تا سه سالی بۆ له به رچاو گرتوه وه. گویا خاتوو که سه کین دوو سال له مه و پیش له شاری کۆلنی ئالمان له قسه کردنی کدا رایگه یاندوه، که گه وره ئه فسه ران و هه یزه چه کداره گانی تورکیه هۆکاری سه ره کی ده سترژی بۆ سه ر ژنانی سیاسی له زیندانه گانی تورکیه ن. خاتوو که سه کین به رپه و به ری مافی مرۆفی تورکیه له ئیستانبوله، و هه روه ها پارێزه ری ژنانی ئه شکه نه دراوله زیندانه گانی تورکیه یه. ئه وه مانگی سه پتامبری ئه مسال خه لاتی ناشتی شاری ئاخنی ئالمانی پێ به خشرا.

خه باتگێرانی کورد، ۱۵ سال حوکمی زیندانی به سه ردا سه پیندرا. له یلا زانا پۆژی پینج شه مه به له پارلمانی ئوروپا زۆر به راشکاوی سیاسه ته گانی حوکومه تی تورکیه ی دایه به ره په خنه و گۆرانی گاریه گانی ئهم دوا یه ی تورکیه له قانونی جه زای به که م و ناته واوله قه له م دا. ئه و وتی: حوکومه ت ده بی ئه و بپاری و قه رارانه ی له مه جلس ده درین، به کرده وش به رپه و به یان بیات. خاتوو زانا فه ره نگه ی و توه یژ و دیالۆگ و ناشتی بۆ چاره سه رکردنی کێشه کان پێشنیاری کرد.

هه ر له م کاته دا، دادسه رای تورکیه حوکمی گرتنی ئه رین که سه کین، ژنه تیکۆشه ریکی دیکه ی کورد و پارێزه ری مافی مرۆفی ده رکرد. خاتوو که سه کین

له یلا زانا سیاسه ته دار و نوینه ری پێشوی مه جلسی تورکیه، پۆژی پینج شه مه به ۱۴.۱۰.۲۰۰۴ بۆ وه رگرتنی خه لاتی مافی مرۆف (زاخارۆف)، به ره و بروکسئیل که و ته پێ. پارلمانی ئوروپا دانی ئهم خه لاته ی به له یلا زانا له سالی ۱۹۹۵، واته ۹ سال پینستر په سه ند کردبوو، له یلا زانا له به ر ئه وه ی که له زیندانی تورکیه دا بوو، نه ییتوانیبوو ئهم سه فه ره بکات. شه ش مانگ پیش ئیستا ئهم ژنه تیکۆشه ره پاش ۱۰ سال له زیندان نازاد کرا.

له یلا زانا له سالی ۱۹۹۴ پاش قسه گانی خۆی له مه جلسی تورکیه به زمانی کوردی، و هه روه ها به تۆمه تی پشتیوانی له

فیدرالیزم و داھاتووی كورد له ئیران

? نووسینی: لوقمان ئەیامی
Azad760@hotmail.com

بۆ هەرچی باشتر پێناسه کردنی ئەم شیوازه له بهرپۆه بردنی وڵات، باش وایه چاویکی كورت به ناو ئەزموون و ته جره بهی وڵاتانی فیدرالیدا بگێڕین.

له سه ره تاوه نابی له بیرى بکهین، که وڵاته فیدرالیییه کان خاوهنی باشترین شیوه کانی پارلامنتاریسم و پلۆرالیسمی سیاسین، واته له فیدرالییسمدا حیزبه سه راسه ریییه کان و حیزبه ناوچه ییه کان له وڵاتدا ده ور ده گێرن. له زۆربهی وڵاته فیدرالییستی یه کان شیوهی نوێنه رایه تی، واته دیموکراسی ناپراسته وخۆ هه یه.

وهک هه موو کۆمه لگایه کی دیموکرات، جه ماوه ر به دهنگی خویان نوێنه ره کانیا ن بۆ ماوه یه کی دیاریکرا و هه لده بژێرن، هه تا له لایه ن خه لکه وه حکومه ت بکه ن. به نام له وڵاتی سوویسی فیدرال، دیموکراسی پراسته وخۆ هه یه و بۆ قه رار و برپاره گرینه که کان ریفرا ندۆم ده کریت. ئەم شیوه له دیموکراسی که ۵۰۰ سال پیش له دایک بوونی مه سیح له ئاتین بهرپۆه چووه، هیندیك گیروگرفتی هه یه، وهک: باری مالی، که خه رجیکی زۆر هه لده گرئ، و په سه ند کردنی قه راره کان زۆر به خاوی ده پۆنه پیش، هه روه ها له وڵاته گه وره و پرچه ماوه ره کان به کاره یانی زۆر ته سه ته مه.

فیدرالییسم له وڵاتانی پۆژه وڵات و پۆژئاوا، به شیوازه جورا وجۆره کانی خۆیه وه کاردانه وه یه کی باش و پۆزه تیغی هه بووه. وهک باشترین نموونه کانی

ئیران وڵاتیکی فره نه ته وه ییه، و نه ته وه ی کورد یه کیکه له گه وره ترین نه ته وه کانی پێک هینه ری ئەم وڵاته،

بیرۆکه ی فیدرالییسم، که سیسته میکی بهرپۆه بردنی ده سه لاته، ته مرۆکه له لایه ن یه ک له سیی وڵاتانی دنیاوه، واته شه ست وڵات، به کار ده هینریت. ئەم شیوازه چه ند سالیکه به تایبه تی له کوردستانی ئیران و هه روه ها له ناو نه ته وه کانی دیکه ی ئیراندا، بۆته جیگای باس و لیکۆلینه وه. له نیو هه موو ئەو باسانه ی که سه باره ت به فیدرالییسم کراوون، هیندیك ره خنه و نیگه رانی ناشاره زایانه، به بی لیکۆلینه وه یه کی به پێز و گویدان به هه موو ته جره به کانی فیدرالییسم، له لایه ن ریکخراوه ئیرانی یه کانه وه ده بیسترین. وهک: گه ر ئیران به شیوه ی فیدرالی ئیداره بکریت، دابه ش کردنی داھاتی کۆمه لگا تووشی گیروگرفت ده بیت، یان شه پی ناوخۆ و خواستی جیا بوونه وه له لایه ن که مینه و نه ته وه کانه وه پێک دینیت.

فيديراليسم له دنيا دا ده توانين، نه يالاته يه كگرتووه كاني تامريكا، ژاپون، سووييس و ئالمان ناوبه رين. خوړه لاتي ناوه پراستيش كه له چند ده سالي پابردوودا ئالوژترين ناوچه ي دنيا له دواي شه پي جيهاني دووه م بووه، له م حالته به دور نه بووه و فيديراليسم به پيگاچاره يه كي باش بق ولاتاني ناوچه كه، كه زوربه يان فره كولتور و فره په گه زن، ده زانريت. به پووخاني سيستم ي تاكه حيزبي له عيراق، فيديراليسم ته نيا شيوازي جيگه متمانه ي نه ته وه كاني دانيشتويي هم ولاته يه. ئالمان يه كيك له و نمونه باشانه يه، كه سه ره تاي چوونه پيشي خوي به ره و بنيات ناني ژيرخاني سه نه تي له فيديراليسم وه ده ست پي كرده وه. هيزه سه ركه وتووه كاني شه پي جيهاني دووه م سووربوون له سه ر شه وه، كه ئالمان به شيوه ي فيدرالي ئيداره بكرت، هه تا به م شيوه به ر به كو بوونه وه ي ده سه لات بگيردري و هه ر شه له سه ر ئاسايش نه هيلن.

بق و هلامدانه وه ي شه و كه سانه ي باوه ريان به سيستم ي پارلماني وه ك برتانيا هه يه، ده بي بله ين، كه شيوازي پارلماني و هلامد ره وه ي شه و كومه لگايانه يه كه يه ك شيوه و په گه زن. به لام هه ر هم شيوه ديموكراتيكيه بق ولاتاني فره په گه زن كه لكي نيه، به تاييبت كاتيكي هه ليزاردن له مه پ ده سه لات و مافه نه ته وييه كان ده كريت، له م كومه لگايانه دا شه و نه ته وه يه كه له باري زمان و په گه زه وه له زورينه دايه، ده تواني به شيوه ي ياسايي شه و نه ته وانهي، واله كه مينه دان بخاته په راويزه وه و هه موو هيو و پيگاكاني گه يشتن به مافه نه ته وه ييه كانيان له پيگاي قانونييه وه لي زهوت بكات. خه باتي تووندوتيزانه ي خه لكي كه رس له فه پانسه، باسك له ئيسپانيا و ئيرلند له برتانيا، له به ره امبه ر سيستم ي پارلماني له سه ر ئه ساسي زورينه يه، بق نمونه گه ر هاتبان و بق جيابي جه زي ره ي كه رس پيفراندومي

گشتييان له فه پانسه به پيوه ببردايه، هه ر له پيشدا نه نجامه كه ي ده زانرا، كه خه لكي فه پانسه به گشتي دزي جيابي شه م جه زي ره ن، له حالتيكدا گه ر هه ر شه م پاپرساييه له جه زي ره ي كه رس بكرت، زورينه ي خه لكي كه رس ده نگ بق سه ربه خويي شه دن.

ديموكراسي به هه موو لايه نه باشه كانيه وه، گه ر بيت و له لايه ن ده سه لاتداران له سه ره وه به سه ر كومه لگادا بسه پيندرت، تواناي چاره سه ر كردني مه سه له ي نه ته وايه تي نيه، هه ر وه ك چون له دوو سه ده ي پابردوودا ديموكراسيه كاني ده سه لاتداران له ناوه ندي ئينگلستان و فه پانسه نه ياننوانيوه گرفته نه ته وه ييه كاني ئيرلند و كه رس چاره سه ر بكن. له سه ر ئه ساسي شه م شه زمونه ميژووييانه، فيديراليسم به پيگايه كي جي متمانه و هلامد ره وه ي ويست و خواسته كاني كه مينه نه ته وه ييه كان، كه له ولاتاني فره په گه زدا ده زين، ده زانريت، به تاييبت، كه كوتايي به هه لواوردني زماني و مه زه بي دينت.

باشترين چاره بق شه وه ي، كه مايه تيبه نه ته وه ييه كان له سيستم ي فيدرالدا به شدار بن، به كار هيناني شيوازي ده وره ييه بق پوسته گرينگه كاني حكومه ت. سووييس و شه و ولاتانه ي له نموننه ي سوويسه وه سه ر چاوه يان گرتووه، خاوه ني ته جره به و شه زموني زور به نرخن له بواري هاوئا هه نگ كردني په يوه ندييه كان و دابه ش كردني ئاشتي يانه ي ده سه لات له نيوان زورينه و كه مايه تيبه نه ته وه ييه كان، پله و پايه گرينگه كاني حكومه ت به له به ر چاوگرتني هه موو تيره و په گه زه كاني نيوان ولات هه لده بژيردري و به رپرسايه تيبه كان ماوه ماوه له نيوان نه ته وه جوراوجوره كاندا ده گورديرين.

وه زاره ته كان چ له لايه ن پارلمان بيت يان سه روك كوما ر ياخو سه روك وه زي ر، به پي

ياساى فېدېرال لەسەر ئەساسى بەشدارى كوردنى ھەموو نەتەوھەكان لە دەسەلتاى سياسيدا ھەلدەبژىردىن. ئەوھش ئاشكرايە كە ھەلبژاردن لەو ولاتە فېدېرالاتى، كە لە يەك پەگەز پىك ھاتون بە شىوھى زۆرىنەى دەنگەكان دەرواتە پىش، وەك ولاتى ئالمان. خالى بەھىزى فېدېرالىسم لە بەرامبەر سىستەمى بەھىزى ناوھەندى لەوھەدايە، كە ھاوولتايى يانى دەولەتى فېدېرال لە پىگاي ھەلبژاردنە جۆراوچۆرەكانەوھ (مەجلىسى فېدېرال، ناوچەكان، شارەكان و ھەلبژاردنى ناوچۆى حىزبى بۆ ھەريەك لەم ھەلبژاردنە) زياتر لە چارەنوسى خوياتا بەشدار دەين.

ھەروھەلا لەبارى ئابوورىيەوھە نايى تەجرەبەى ولاتى ئالمانى فېدېرال لەبىر بىر كىت كە بە ۱۶ دەولەت و ۱۶ پارلەمانى ناوچەىيەوھ، لەپەنا دەولەت و پارلمانى فېدېرال، نەبوونە ھۆى ئەوھى، كە ئابوورى ئالمان دوا بکەوئىت، پىك بە پىچەوانەوھ، ئالمانى فېدېرال ھىزى جولتەنەرى ئابوورى ئورووپايە.

چۆنەتى دامەزراندنى فېدېرالىسم لە ھەر ولاتىكدا، دەبى لە لاين مافناسان و كارناسانى پەيوھەندىدار بەم مەسەلەوھ، و كەلك وەرگرتن

لە ئەزمونى مېژووبى حكوومەتە فېدېرالەكان بىت. ھەروھەلا نايىت و تايبەتمەندى جوغرافى و مېژووبى ناوچەكە لەبىر بىر كىت بەلام لە ھەموو حالەتەكاندا شەرتى ئەساسى سەرکەوتنى فېدېرالىسم لە ھەر ولاتىكدا، ئامادەكردنى بىروپاي گىشتىيە. لەوانەيە ئەمە ھەر ئەو تىز و فکرى ماركسىستەكان بىت، كە پى لەسەر وشيارى چىنايەتى دادەگرن. كەواتە بىردنە سەرى ئاستى زانىارى خەلك لە ئاست مەسەلەكە و تىگەيشتنى ھاوبەش لە نىوان نەتەوھ جۆراوچۆرەكان، كە دەيانەوئىت فېدېرالىسم پىك بىنن، زامنىكى باشە بۆ سەرکەوتنى فېدېرالىسم. لەبارى كولىتورىشەوھ خەلك دەبى ئەو ئاستە لە تىگەيشتنىان ھەبىت، كە لەم دياردەيە تى بگەن. لىرەدا مەبەست بارى كولىتورى كىشەكەيە و فېدېرالىسم دەبى لەبارى كولىتورى و سياسىيەوھ ئامادەكارى بۆ بىر كىت.

سەرچاوەكان:

- (۱) فېدېرالىزم لە كوئى پىويستە؟ (رۆژنامەى كوردستانى نوئى) فازىل كەرىم نەحمەد

ئاگادارى بۆ كچان و كوپان لە دەروھە و ناوھەوى كوردستان!

ئارپىزان، لەم پىگەيەوھ ئاگادارتان ئەكەينەوھ، كە كۆپى ھونەرى لاوانى شۆرش بۆ پەردەدان بە كارو چالاكەكانى خۆى، پىويستى بە ھىز و تواناي زياترە. ئىمە ھەموو ئەو لاوانەى و تىنووى كاروچالاكى و خزمەتن بانگەواز دەكەين، كە وەرئە ناو كۆپى ھونەرى لاوانى شۆرش و ئەم كۆرە لە درىژدەدان بە ئەرك و خزمەتەكانى يارمەتى بدەن.

www.shores.de

ئەوین

ئۆرگانى كۆپى ھونەرى لاوانى شۆرشە

گۆفارى ئەوین و تارى ئەدەبى و ھونەرى، كۆمەلایەتى، سياسى لە خۆ دەگىت.

دەستەى نووسەرانى ئەوین:

فواد عەلىدووست Jamal2586@yahoo.de

خەرامان عەلىدووست Xeraman78@yahoo.de

نەبەز عەلىدووست Nabaz@t-online.de

لوقمان ئەيامى (ئازاد) Azad760@hotmail.com

ئىمەيلى كۆپ: Kori-Schoresch@web.de

"نەوين" و چوار سال ھە ئسوپان

وتووئىزىك لە گەل ھاوپىيان نە بە زە ئىدووست و ئوقمان ئەيامى (ئازاد)

سازدانی: كمال عەلىدووست

كەمال عەلىدووست: گۇقارى ئەوين لە چوار سال لەو ە پىشەو ەك ئۆرگانىكى كۆرى ھونەرى لاوانى شۆرش جى كەوتو ە و تەننەت يەككىك لە پىر ەونەقتىر پىرۆژەكانى ئەم كۆرەيە ، سەرنجىكى بەرچاوى ھونەردۆستانى بۇخۇى راكىشاو ە تا ئەمۆكە ۱۴ ژومارە لەم گۇقارە بئاو كراونەتەو ە. ئۆو لىنەبىراوانە لەوكانتەو ە لە دەستەى نووسەرانى ئەم گۇقارەدا بوون ە گەشەى ئەم گۇقارە كە بىگومان لەگەل گەشەى شەخسى خۇشتاندا ەك نووسەرىكى لاو كرىدراو ە چۆن دەبىنن؟

ھاوپى ئە بە ز: گۇقارى "ئەوين" لە ئىدەى يەك دوو لاو ەو ە كە ەلاقەيەكى زۇريان بە ئەدەبىيات و فەرەنگ و سىياسەت بوو دامەزرا ەم گۇقارە بىگومان بەردەوام لە گەشەسەندندا بوو ە لە داھاتووشدا ئەبىت ەيارە پىرۆسەى گەشە سەندنى گۇقار بە روشنى شەخسى يەك بە يەكى ئەندامانى دەستەى نووسەرانەو ە كرىدراو ە.

ھاوپى ئوقمان: گۇقارى ئەوين ھەر لەگەل دامەزrandنى كۆرى ھونەرى لاوانى شۆرش پىك ھات ، بۇ ئەو ەى ھەم چالاكىەكانى كۆرەكەمان تىپىدا رەنگ بداتەو ە ەم ەلەمدەرەو ەى بەشىك لە وىستەكانى كۆمەلگاكەمان بەتايبەت لاوان بىت ەو ەى كە ئىمە لەم رىگەيەدا چەندە سەركەوتو ە بووین؟ ەلەمەكەى لای خوینەرانە ەلەم نابى لە سەركەوتنەكانى گۇقارى ئەویندا زەحمەت و ماندوو بوونەكانى چەند ھاوپىيەكەمان كە پىشتر ئەندامى دەستەى نووسەران بوون و ھەر ەھا دۆستانىك كە لە دوورەو ە ھاوخەم و

ھاوپىمان بوون لەياد بکەين ، ئەوانىش لەم شانازيەدا بەشدارن ە.

كەمال عەلىدووست: بەلەبەرچاوگرتنى ئەو ەى كە ئۆو لە ئىكسىلدا ، لە غوربەتدا ئەژىن و لە جەرگەى ئەو كۆمەلگايەدا نىن كە بە زمانەكەى ئەنووسن ، لە ئامادە كرىن و تەكمىل كرىنى وتار و مەتەبەكانتاندا چەندە زەحمەت ئەكىش و چ رەوش و مېتۇدەھايەك ئەگر نە بەر؟

ھاوپى ئە بە ز:
مىن خۇم
شەيدى
ئەدەبىياتى
كوردىم ،
بەلەم

ئەدەبىياتى ئالمانىشەم كەمتر خۇش ناوئ ە جا ئەو ەى كە شەيدى شتىكى دىيارىكراو بىت ، بۇ ەدەست ھىنانى ماندوو بوون نانسى ەو ەى كە لە كوردستانەو ە دوورىن ، بىگومان كارەكەمان ئاسان ناكاتەو ە ەلەم ئىمە نىو ەى تەمەنمان ھەر لە كوردستان بردۇتە سەر و ئىستاش لە رىگەى مېدياكانەو ە ھەتا رادەيەك ئاگادارى جەوى نىو كوردستان ھەين ەمىتۇدە ، ھەر نووسەرىك مېتۇدى دىيارىكراوى خۇى ھەيە ، مىن ئەو ەى كە زۇر وادارم ئەكات بە نووسىن ، ھەستى دەروونى و چاوى رەخنەمە ەگەرچى زۇر لە رەفيقانى دەوروبەرم لەو بىروايەدان كە لە رەخنەگرتنى مەنقىدا ھەندى جار لە سنوورە قابىلى قەبوولەكان لا ئەدم ە.

ئەبىتتە ھە. كۆمەلگە كوردەۋارى يان باشتىرە
بلىين ھاۋولانتىيانى كورد لە غوربەتدا بەراستى
نەخوئىندەۋارن يان سەخت گىرۋەدى ژيانى
غوربەتن؟

ھاۋرئ نەبەز: لە پوانگەى منەۋە خەسلەتى
پەخنەگرتن تابە ئەمەرق لە كۆمەلگەى
كوردەۋارىدا بە باشى جىگىر نەبوۋە. لە
دەرەۋەى ۋىلاتىش ھەم گىرۋگرتى ژيانى
غوربەت و ھەم كەمتەرخەمى لە بارى مۇتالەئە
ۋ بى ھەلۋىست بوون بەرانبەر بە نووسەران و
نووسراۋە تازەكانىيان ئەم حالەتە پىش دىئىت.
دىارە ئەمە ھەموو دەستەپەك ناگرىتەۋە و
نادروستىشە ھەموۋان بەپەك چاۋ بىينى.

ھاۋرئ ئوقمان: گەر چاۋىك بە راپردوۋى گەلى
كورددا بخشىينىن، ئاۋارەى، دەرپەدرى و
شەر نەيان ھىشتوۋە ئەم مىللەتە بە
ئاسوۋدەى ژيان بىكات و بىر لە داھاتوۋى
خۆى بىكاتەۋە. بە لەبەرچاۋگرتنى ئەۋ راسىتىيە
دەتۋانين ۋەئامى بەشىك لەم كەم و كوۋرپىيە
بەدەينەۋە. ھونەرى پەخنەگرتن لە ئەدەبىياتى
كوردىدا زۆر ساۋايە و نەگەشىتوۋەتە ئاستىكى
دونىيائى. ئەدەبىيان و نووسەرانى كورد دەبى
لەم بۋارەشدا خۇرابىينن. بەئام ئەۋەى كە كورد
لە تاراۋگە كەم لەگەل خويندن و نووسىندا
سەرۋىكارى ھەپە حەقىقەتتىكى تالە كە ئەبى
كارى بۇ بىكەين.

كە ماڭ غەلىدوۋست: ھاۋرئ نەبەز ئىۋە ھەر لە
ھەۋەلەين ژومارەكانى "ئەوين" ھەۋە بەرنامەى
"ھونەر و ئەدەبىياتى ئەوين" بەرپۇۋە ئەبەن
كە تا ئىستا حەوت جار لەم گۇقارەدا بلاۋ
كراۋەتەۋە. بۇمانى باس ئەكەن كە بىرۋەكەى
ئەم بەرنامە بۇكۆئ ئەگەپىتەۋە؟ ۋ شىتىكى كە
لە نووسراۋەكانى ئىۋەدا زۆر بەرچاۋە
عىشقىكى گەۋرەپە كە بە فەلسەفەى ئەۋمەرنن،
ئەمەش بە تايبەت لە بەرنامەى ھونەر و
ئەدەبىياتى ئەۋىندا زەق بەرچاۋ ئەكەۋى، لە
شۇپن ھاۋەرەۋە بۇ..... ۋ لەم داۋايانەشدا
بە باشى لە نىچە ئالۋان، بۇچى فەلسەفە؟

ھاۋرئ ئوقمان: بەراى من نووسەر كاتىك ئەتۋانئىت
سەرکەۋتوۋ بىت، كە لە بۇچوۋن و پەخنەى
خوئىنەرانى ئاگادار بىت. بەداخەۋە ئىمە لە
كوردستان دوورين و پەنگدانەۋەى كارەكانمان
زۆر بەكەمى و درەنگ ئەبىينەۋە. ئىمە لىرە
ھىچ سەرچاۋەپەكى زمانەۋانى كوردىمان
لەبەردەستدا نىە، لىرە نە كىتبخانە، نە
پەكەتتى نووسەران و ھىچ ناۋەندىكى زمانەۋانى
كوردى لى نىە، ھەربۇيە ئىمە ناچارين زىاتر
سوۋد لە ئىنتەرنىت و سەرچاۋەكانى غەپىرى
زمانى كوردى ۋەرگىرن.

كە ماڭ غەلىدوۋست: ھەر نووسەرىك شىۋازىك لە
نووسىن پەچاۋ ئەكات و زۇرانىش پوۋگە و
قىبەلەپەك، ئۆلگۈۋەپەك بۇخۇيان
ھەلئەبۇزىن، ئىۋە ۋەك نووسەرىكى لاۋ
پوۋگەپەكتان ھەپە؟

ھاۋرئ نەبەز: من بەداخەۋە تا ئەمەرقە
نووسەرىكى كورد شىك نابەم كە ۋەك قىبەلە و
سەبىك پوۋم تى كرىبى. بەئام لە نووسەرانى
پوۋسىدا لىۋ تۆلسىتۆى و فىۋدۆر
دۆستۆپەفسكى تەئسىرى زۇريان لەسەرم بوۋە.
لە نىۋ نووسەرانى ئالمانىشدا ئارتۇر شۇپن
ھاۋەر و فرىدرىش نىچەم لا مەزىن.

ھاۋرئ ئوقمان: بى شىك ھەر نووسەرىك شىۋازىك
لە نووسىن، كە پىشتر مامەلەى لەگەلدا
كردوۋە كارىگەرى لەسەر ئەبىت. نووسەرانى
ئىرانى،

پوۋسى و
فەپەنسكى
زۆر كارىگەر
بوۋون
لەسەرم،
بەئام لە

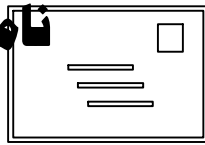
نووسىنى كوردىدا نووسىنەكانى ھەمە سەئىد
حەسەن و ناسرى حىسامىم لا پەسەندن.

كە ماڭ غەلىدوۋست: نووسەرى كورد بە تايبەت لە
دەرەۋەى ۋىلات زۇرجار ئەنالى لەدەست ئەۋەى
كە كەمتر لەگەل خوئىنەرى پەخنەگرتا پوۋبەپوۋ

فەرھەنگ و تارادەيەك مېژوۋى ئەو دوو ۋاقتات و دوو زمانەدا ھەيىت، ھەلبەت ئەۋەش بلىم كە من شارەزايىھكى ئەۋتۆم لەم بوارەدا نىھ، بەلام لەروۋى ئەو ھەندە تەجرەبەۋە كە ھەمە، بەم بۇچوونە گەيشتووم.

ھاۋرې ئوقمان: لە بواری تەرجمەدا خاۋەن ئەزمونىكى دوور و دريژ نىم، بەلام باش ئەزانم كە تەرجمە كارىكى ھەساس و بگرە ئەمانەتدارىيە، و پاراستنى چوارچىۋە دەق زۆر گرینگە.

ئامە كاتتان

« كوردستان. سنە: ھاۋرې س. ح، 3 ئىمەيلى بۇ ناردوۋىن. ھەروھە كۆمەلە شىئەرىكى بۇ ناردوۋىن كە لە داھاتوودا كەلكى لى ۋەردە گرین. ھىوادارىن ھەروا بەردەوام بىت لە ھاۋكارى كردن.

« ئالمان. فرانكفورت: ھاۋرې دلسۆزمان كاك ئەمجد كەرىمى، وتارە كەتان بە دەستمان گەيشت و ھەر لەم ژمارەدا كەلكى لى ۋەرگىرا. دەستتان خۆش بىت، ھىوادارىن پەيوەندىە كاتتان بەردەوام بىت.

« كوردستان. مەھاباد: ھاۋرې سەبرى لى ئىمەيلىكدا كە ناردوۋەتى، دەست خۆشى لە دەستەى نووسەرانى ئەۋىن كردوۋە و داۋاكارى ژمارە كانى پىشۋوى ئەۋىن بوۋە، كە ئىمە بۆمان ناردوۋە. چاۋەروانى پەيوەندىە كانى تىرى ئىۋەين.

داۋاى لى بووردن!

لە ژمارەى پىشۋوى ئەۋىندا، لە بەرنامەى بىرەۋەرىيەكانى شاخ، تايبەت بە كاك ئەحمەد ھوسەينى، تەمەنى ئەم ئازىزە ۱۹۸۵ نووسراۋە، كە بەم شىۋەپە ۱۹۵۸، راستى دەكەينەۋە.

ھاۋرې ئەبەز: من لە تەمەنى منداليمەۋە ھەزىكى زۆرم لە مۇتالەئە و زمان و ئەدەبىيات بوۋە. ئەو ھەزەش ۋادارى كردووم كە بەدۋا شەخسىيەتەنى نموونە و نووسەرانىكدا كە لىكۆلىنەۋەى كۆمەلگايەك لەبارى ئابوۋرى، ئايىنى، فەرھەنگى، مېژوۋىيى و پۇشنىبىرەۋە لەسەر كاغەز بەيان ئەكەن، بگرېم. ئەمە سەرنجى زۆر پاكىشام و ھەۋاىم دا كە بە ئامادەكردنى بەرنامەى ھونەر و ئەدەبىياتى ئەۋىن دەروازەيەكى ئەم قەزىيە بەروۋى لاۋاندا ۋاز ۋەكەم.

كە ماڭ ە ئىدوۋست: ھاۋرې ئوقمان ئىۋە ژومارەيەكى بەرچاۋ وتارتان لە زمانى فارسىيەۋە بۇ كوردى تەرجمە كردوۋە، و لە ژمارەكانى رابردوۋدا قوورسايىتان خستۋەتە سەر باسە گەرمەكانى دۇنيای ئەمپرۆ ۋەك "دىاردەى شەپ" و دواترىش باسى "فیدراليزم" تان لى گرى داۋە، كە ئەمپرۆ لە كۆمەلگاي كوردەۋاريدا چ لە عىراقى ئازاد و چ لە كوردستانى رۆژھەلتايش گەرمە باسن. ھەدەفى سەرەكى لە زەق كردنەۋەى ئەم باسانە لە كۆفارەكەتاندا چىيە؟

ھاۋرې ئوقمان: بە بۇچوۋنى من ھەركەسىك بەبى بىر كوردنەۋە لە ئازار و ويستەكانى كۆمەلگا بنووسىت، ناتوانى زۆر سەرکەوتوۋ بىت. كۆمەلگاي ئەمپرۆى كوردستان جىاۋازە لەگەل دۋىنى. ئىمە دەبى ھەۋل بەدەين بە لىكۆلىنەۋە لە رابردوۋ و ھەموۋ دىاردە سىياسىيەكان رىگاچارەيەكى بەبى شەپ و خۋىن رىشتن لەسەر مېزى دىالۆگ بەرىنە پىش. لىكۆلىنەۋە لە دىاردەكانى شەپ، دىموكراسى و فیدراليزم بەشنىكن لەم پىرۆسەيە.

كە ماڭ ە ئىدوۋست: ئىۋە لە بواری ۋەرگىرانىشدا تەجرەبەھايەكتان كردوۋە، لە روانگەى ئىۋەۋە پىناسەى تەرجمەيەكى باش چىيە؟

ھاۋرې ئەبەز: لە روانگەى منەۋە كارى تەرجمە ئىحساسى مەسئۇلىيەتتىكى قورس لە ۋەرگىر داۋا ئەكەت و ھەركەسى خۆى لەم كارە بدات پىۋىستە شارەزايى تەۋاۋى لە ئەدەبىيات و

له یادی چواره مین سائروژی دامه زرانندی کۆری هونه ری لاوانی شۆرش

نوسینی: ل. ئازاد

Azad760@hotmail.com

← ویست و خواست بۆ کاری ریکخراوهیی و خزمهت کردن له دهرهوهی و ئات یه کجار کهمه.
← رۆچی هاوکاری، رهخه، پيشنیار و لیکۆلینهوهی زانستی لهسهر ئهم دیاردهیه زۆر دهگهمن، زۆر جاریش بهداخهوه بهردهاویژی قیژههوانه ده کریت.
← تهجره بهی کاری ریکخراوهکان له ههندهران زۆر کهم سهرکهوتوو بووه، و ئهم حالهته لای هاوئاتییان له دهرهوه رهشینی و بی دهرههست بوونی له ئاست ریکخراوهکان پیک هیناوه.
به لێ به له بهر چا و گرتنی ئهم حهقیقه تانه که باس کران، دهواتین بلهین، دواي چوار سال کاروههلسوورپان لهم کۆرهدا، هیشتا هیوا به کار کردن و سوور بوون بۆ کهیشتن به ئامانجه کائمان بهدی ده کرین، و ئهم کۆره لاهوش ئیستا خاوهن تهجره بهتر و خاراوتر بووه، و باوهری خه لکاتیکی زیاتری له پشت خۆی کۆ کردۆتهوه، به ئام همموی ئهمانه نابن کهم و کوورپه کائمان بیر بهرنهوه. ئیمه هیشتا به تهواری نه کهوتووینه سه ر پیکه و هیشتاش پیوستیمان به ههول و پشتیوانی کهسانی خه محقور ههیه.

۱۷ ی نوامبری سالی ۲۰۰۰، کۆری هونه ری لاوانی شۆرش، له لایه ن چهند لایکی په نابه ری دانیهستووی و ئاتی ئالمان پیک هات. ئهم لاوانه

کۆری شۆرشیان به مه بهستی کۆ کردنهوهی لاوان له یه کتر، چاره سه رکردنی گیروگرفته کانیان وه ک لاوانی کورد له تاراوگه، ناساندنی که سایه تی و کولتووری کوردی به خه لکانی غهیری کورد و کۆمهک کردن به پرۆسهی بردنه سه ری ئاستی زانیاری کۆمه لگای کوردی، دامه زرانند.
له م چهند دیره کورته دا ناتوانین هه لسه نگان دنیکی تیروته سه ل له هه لسه سوورپانی ئهم کۆره به ده سه ته وه به دین، به ئام من وه ک یه کیک له نه ندامانی ئهم کۆره ده توانم به کورتی سه رنجتان بۆ چهند خالیک راکیشم.

← به بۆچوونی من کۆمه لگای کوردی له کاری ریکخراوهییدا هیشتا وه سیله و ئامرازه کانی کاری ده سه ته جمعی نه دۆزیوه ته وه، و له به ره و پیش چوونی ئه رکه کاندای زۆر خاوه، شپرز و بی به رنامه ده روا ته پیش، و ئهم حاله ته سه ره پای کار و هه ولی زۆر، له ئیمه شدا تا راده یه ک رهنگی دا وه ته وه.

سایتی کۆری هونه ری لاوانی شۆرش کرایه وه.

سه ردانای سایته که مان بکه ن و به دۆستان و ئاشنایانی خۆتانای بنا سین.

www.shoresh.de

تەندروستى و كۆمەلگا (۱)

؟ نامادە و ۋەرگىرانى لە فارسيەو: خىرامان غەلىدووست
Xaraman78@yahoo.de

ئەم شۆفېرپانە تووشى ئەم نەخۆشىە بوون. ھەرۋەھا ئەو كەسانە بە بۆنەى كارەكەيانەو ۴۰% تووشى كىشى زىيى بوون و ۳۰% تووشى فشار خويىنى لەسەرەو ەيا نەخۆشى قەندى بەرز بوون. كارناسان وتيان: زياتر لە ۱۰ سەعات دانىشتن لە جىگايەكى بەستە و داخراودا، بە رادەپەكى بەرچاۋ زەخىرەى چەورپىەكانى كەمەر زىاد دەكات. خواردىنى شىرىنى لە نىۋەشەودا، كىشانى جگەرە و خواردىنەو ەى ئەلكول دەبنە ھۆى بەرز بوونەو ەى كلسترۆلى خوين.

• خواردىنى بەكەك ۱۰ سال تەمەن درېژ دەكات

لە كۆنگرەپەكى پزىشكى لە ئىران دوكتور مەسعوود پزىشكىان وتى: قەلەۋى و كەم خۇراكى دوو كىشەى تەندرووستى لە دونىاي ئەمپۇدان، ھەرۋەھا وتى: لە ھالى ھازردا يەك مىليارد كەس لە دونىادا تووشى كىشى زيادىن. و سالانە ۶۰۰ ھەزار كەس لە ئوروپا و ئەمريكا بە ھۆى قەلەۋىەو ەو گىانى خۇيان لەدەست ئەدەن، لە بەرامبەر ئەو ەدا ۱۷۰ مىليۇن كەس لە دونىادا تووشى كەم خۇراكىن. پزىشكىان وتى: كە پىكەپىنەنى گۇرپانكارى لە بەرنامەى خواردىندا ۱۰ سال تەمەن درېژ دەكات. پزىشكىان لە درېژەى باسەكەيدا وتى: گرفتى ەك قەلەۋى، فشار خوين، نەخۆشىەكانى دل، سەكتەى مېشكى، و نەخۆشى گورچىلە ھەموويان بە شىۋەى راستەوخۇ و ناراستەوخۇ لە نەبوونى بەرنامەپەكى باش بۇ خواردىن سەرچاۋە دەگرن.

• كۆكاكۆلاى سووك دژى ژەھراۋى بوونى خۇراكە

كۆلاى سووك (كۆلاى لايت Cola Light) ئەتوانى نەخۆشىە مىكروپىەكانى ەك سالمۇنىلا و شىگىنلا* لەناو بەرپت. ئەم نەخۆشىە مىكروپىەكانە ھۇكارىكى خراپن بۇ ژەھراۋى بوونى خۇراك. كۆلاى ئاساىى Coca cola ئەم كارە ئەنجام نادات ەك كۆلاى سووك، لەبەر بوونى رېژەى شەكر لە نىۋيدا. دوكتور بىومىر (Dr. Beumer) لە زانكۆى ئاخنگىن لە ھۆلەند ئەلپت: كە ترشى فۇسفۇرپى كۆلاى سووك دەچپتە ناو جەستەى باكتىرىيەكانەو ە كارى خۇى دەكات. سالانە لە ھاویندا رېژەى ئەو خواردىنانەى كە ژەھراۋى دەبن بەرز دەبپتەو ە. ھەرۋەھا دوكتور بىومىر وتى: خواردىنى گۇشتى كال لە ھاویندا باش نىيە، لەبەر ئەو ەى گۇشتى كال لەم فەسلەدا دەكرى ھەلگىرى ئەم مىكروپىانە بپت. *سالمۇنىلا و شىگىنلا: دوو جۇر مىكروپىن

• شۆفېرپانى تاكسى و ە ترسى قە ئە بوون

پزىشكان و دانىشمەندانى چىنى رايانگەياندا، كە زۆرپەى شۆفېرپانى تاكسى مەترسى تووش بوون بە نەخۆشىەكانى دلپان لەسەرە. ھەرۋەھا وتيان: كە نىكەى ۶۰ لە سەدى شۆفېرپانى تاكسى ناوشار تووشى كلسترۆلى بەرزى خوين بوون. لىكۆلپنەو ە لەسەر ۱۰۰ شۆفېرپى تاكسى چىنى پىشانى دا، ۶۰ لە سەدى

نه بهن عه ليدووست

به رنامه ي هونه ر و نه ده بيباتي نه وين (۸)

• پلاتون و فه لسه فه ي ده و نه ت ناسين

به شي يه كه مي نهم باسه له نه وينی ژماره ۱۰ دا و به رنامه ي هونه ر و نه ده بيباتي نه وينی (۵) به ناوی " گرفتني ده روون ناسي " بناو كراوه ته وه.

• گرفتني سياسي

ده هينن و ده بهن، له كومه لگاي بي هور و سافدا ده ژين و هه ول ده دن كه به پي مال و ملكيان نه وه دروست بكن، نه وه ش له ترسي شهرو هه ژاري و نه داري. حه تمن خاوه ن چاشنيش ده بن، خوئ، زه يتوون، په نير، پيواز، گياورده و سه وزيجاتي تر كه بق چيشت لينان به كار دين. ته نانه ت بق پاش خوراك هه نجير و نوک و لوبييا و شابه پرويان پي رهوا ده بينريت، كه به سه ر ناگردا پرشته ي ده كهن و له گه ليدا به ميعيار و مقياسه وه ده خونه وه. له گه ل نهم جوره ژيان بردنه سه ردها، نه توانين بق بچين كه ژيانيان به ناشتي و سه لامه تي ده به نه سه ر و ته مه ن دريژ ده بن و بق نه وه كانيشيان به رنامه ي ناوه ها ژيانتيك پيك ده خه ن. نه وه ي كه ليره دا سه رنج پراكي شه ره، به رنامه ي كو نترول كردني جه معيه ته. (زوران له و بپوايه دان كه له ده وراني خويدا، بق گه يشتن به م به سه ته منداليان كوشتوه). به ره و گيائي بوون و گه پانه وه بق سروشت، بق بي ته كليف ترين ساده يي، (نه وه ي كه له باغچه ي به هه شتي نه فسانه يي يه هوودا وه سف كراوه). هه موو نه مانه له ته فه كووراتي ديوكينييس، نه وه كه ج بينه ده چن، هه روه ك ناوه كه ي هاوار ده كات، نه وه له و بپوايه دا بوو، كه نيمه زه رووره بق دواوه بابه دينه وه و له گه ل حه يواناندا پيكه وه بژين. چوون نه وان مه تين و ميانه ره و و

پلاتون ده لئيت: عه دالته خوازي ده كرا فه زي ه ييكي زور ساده بوايه، نه گه ر مرققانيش ساده بوونايه. كومونيستييه كي ثانارشيسي نه كرا كافي بوايه. له يه ك فورسه تدا ده سه لاتي خه ياله چندراوه كاني ده خاته گه ر و ده لئيت: سه ره تا زه رووره تيبينييه ك بكه ين، كه ثايا موجه هه زرينه كان چون ده ژيان، مه گه ر نه وانيش خه له و

شه راب و ده رگر نابن؟، ليباس و مال و پيالو بوخويان دروست ناكه ن؟. له وه رزي هاويندا

سرووشي پووت و قووت و به پي په تي، به لام له وه رزي زستاندا پيچراوه و به پيالوه وه كار ناكه ن؟. نه وان به جق و به هاروو و گه نم نارد ناماده ده كهن و له هه ويره وه جوانترين كه يك و ناني جوراوجور به سه ر خوياندا په خش ده كه نه وه، له سه ر شه به كه ي نه ي يا له سه ر گه لاي پاك سفره ناماده ده كهن و خويان و منداليان له سه ر ته ختي داري سوورشيوه و گيائي ناس پال ده كه ون. خويان و منداليان جيژنان ده گرن، شه رابي به ده ستي خوسارديكراو ده نوشن. پاشان به تاجي سه ر سه ريانه وه تاريخي خوداكان به سه ر ليواندا

كردوويان و سەرفى زۆر داۋاي پايەيىكى ديارىكراۋى كۆمەلەيەتى بۇخۇيان دەكەن. ئەم چىنە پوول و سەرمايەيەكى زۆر سەرفى ژنەكانيان دەكەن. ئەم ئال و گۆرپانە و دابەش كردنى سەرمايە لەگەل خۇيدا گۆرپانكارى سياسيش دىننيتە گۆرپۆۋە، چوون سەرمايەى تاجران لە ملكى چىنى خاۋەن زەۋى و زار زىاتر دەبىت. ئەۋكات ئارىستۇكراتى مەكانى خۇى بۇ ئۆلىگارشيەكى پلۇتۇكراتى چۆل دەكات و تاجران و بانكىەكان دەبنە ھوكمپرانى دەۋلەت و دەسەلاتدارن. ئەمجار ئەو پىاۋانەى كە بەرپۆۋەبەرى دەۋلەتن و برىتىن لە ۋەكىل و نەمايەندەى ھەموو چىنەكان و جىگاي ئىتعمادى رۈۋشتى عمومىن، دەخرىنە لاۋە و سياسەت جىگايان دەگرىت. سياسەتەش ۋەسفەكەى برىتتە لە ھونەرى شەپ و ناكۆكى نىۋان فىرقە و حىزبەكان و شەھوت پەرەستى بۇ پلەۋپايە. ھەموو شىۋە دەۋلەتتەك لە رۈۋى ئىغراق كردنى پرىنسىپى ئەسلىيەۋەى دەبىتە ھۇى ھەلگرتنەۋەى خۇى. ئارىستۇكراتى لەبەر ئەۋەى كە مەكانى دەسەلاتداران تەنگ دەكاتەۋە، خۇى دەبىتە قاتلى خۇى. ئۆلىگارشى لەبەر جەرۋبەحس و پىك خاۋاردن و خاۋازيارى سەرمايەدارى بىدەرەنگ. ئەم نىزامانە دەبنە ھۇى راپەرىن. پاش كۆتايى ھاتنى شۇرشىش، وا دەر دەكەۋىت كە ئەنگىزەيەكى بچكۆلە و عادەتتىكى بى ئەھمىيەت ھۆكارى بوۋىت. ئەگەرچى دەكرىت كە راپەرىن لە رۈۋى بەسەرھاتتىكى كەم ماناۋە رۈۋى بىدات، بەلام ئەم يەك كوتۇرپىيە نەتىجەى بە مروورى زەمان جەم بوۋنەۋەى حالەتتىكى پەست و ناپاكي قوورسە. ئەگەر جىسمىك لە رۈۋى كەمتەرخەمىيەۋە بە پىسىتېك و مىكروپىك لاۋاز بوۋىت، ئەۋە دەكرىت سادەترىن باخۇرى بەرەۋ بىماريەكى سەختى ببات.

مەعار پراگرن. لىرەدا لەۋە نىزىك دەبىنەۋە كە پلاتۇن لەگەل ساينت سىمۇن، فۇرىەر، ۋىليام مۇرپىس و لىۋ تولىستى پەدىف بىكەن، بەلام ئەۋ زۆر بى ئىتعماد و شىكدارتر بوۋ لەۋ پىاۋانەى كە خاۋەن باۋەرپىكى پتەۋ بە خاۋانەند بوون. ئەۋ زۆر مەتىن پىرسىارىك دەخاتە گۆرپۆۋە، كە ئايا بۇ بەھەشتىكى ئاۋا سادە، بەۋ شىۋەى كە باسكرا ھىچ ۋەخت واقىعى نەكراۋە! چۆن چۆنە كە ئاۋەھا ۋەلئىكى خەيالى ھىچ سات لەسەر نەخسە بە كىشراۋى نادۇزىتەۋە؟. خۇى ۋەلام دەداتەۋە و دەلئىت: چوون تەماع و سەرفى لەھەد بەۋلاۋە مەۋجۇدن. مرقان بە ژيانىكى سادە قانع نابن، چوون ھەموو موعتادى مالكىيەتن و شۆرەت پەرەست و مەقام تەلەبن، رەقابەت خاۋاز و ھەسوۋدن، ھەر بە زوۋى نەفەرەتبان لە ملكى ھەبوۋى خۇيان ھەيە و شەيداي ئەۋ مادانەن كە لەژىر دەستياندا نىن. زۆر كەم جار شەيداي شتىك دەبن، كە خاۋەن ساحب نەبىت. سەرەنجامى ئەم خەسلەتەنە بەۋە دەگات كە گروۋىك دەستدرىژى بۇسەر ناۋچەى دەستەۋ داپرەيەكى دىكە بۇخۇى دەكاتە مەبەست. ئەۋكات رەقابەتى گروۋەكان لەسەر زەخىرەى ژىر زەۋى، سەرەنجام و نەھايەتى شەپە. مەعامەلە و نىيەتى پوول و پارە رۈۋشت دەكات و دەبىتە خولقېنەرى فەرق و جىاۋازى نىۋان چىنەكان. ھەر شارپىكى عادى، لەراستىدا لە دوو شار دروۋست بوۋە، شارى دەۋلەمەندان و شارى ھەژاران، ئەم دوو چىنە لە بەرابەر يەكدا بەشەپ دىن. لەھەر گورداننىكدا گروۋى خاۋەۋەترىش مەۋجۇدن، لەبەر ئەۋەش نادروۋست و سەر لى شىۋاۋىە كە باس لە ھكۈومەتى شاران بىكەن. لىرە بەۋلاۋە چىننىكى ناۋىنە كە برىتىن لە تاجران دېنە ئاراۋە، كە ئەندامەكانى لە رۈۋى سەرمايە و خاۋەن پوۋلى، دەستى بىر

چاپلۇوس، كە خۇى بە پارىزەرى خەلك ناو دەنئىت، خۇى بە بەرزترىن مەقامى دەسەلتادارى دەگە يىتت. (بۇ نموونە يادىك لە مېژوۋى پۇم بە كەلكە). پلاتۇن ھەرچى بىرەكانى قوول دەكاتهۋە، ئەۋە زىاتر سەرى لە ئەحمەقى و خۇش باۋەپى و خوۋى خەلك سوۋر دەمىتت، كە چۇن بېرېنەۋە و بېرىار دەخاتە ئىختىيار كارمەندانى دەۋلەتەۋە. تازە ئەگەر بە چاۋى پەخنەۋە بېندىرېن، مەيدان چۇل كىردن بۇ ئەۋە زالماتە و ئەۋە خزمەتچى پوول و پارە و سپاسالارانە، ئەۋەنەى كە سىمى ئولىگارشى دەكىشەنە پىشت سەحنەى دىموكراتىيەۋە. گىللى پلاتۇن ئەۋەيە كە چۇن ئىمە لىمان پوونە بۇ قەزىيە ھايەكى سادە ھەرۋەك پىلاۋ سفارش دان تەنیا ماھىر و كارلىزانى خۇى بە قەناعەتەمان دەگە يىتت. بەلام لە سىياسەتدا لەۋ بېروايەداين، ئەۋەى كە لە ھونەرى دەنگ كۆكردنەۋە دەزانى ئەۋە شارەزى رابەرى دەۋلەتە و لە ھونەرى دەۋلەتدارىش دەزانىت. كاتىك كە ئىمە نەخۇش دەبىن، ئەۋە خوازىيارى ھېنەنى دوكتورىكى دەۋرەدەيدەين، دوكتورىك كە مەقام و عىنۋانەكەى بۇ دەۋرەيەكى ھەنگاۋ بە ھەنگاۋى تايىت و كارناسىك و خىبەرەيەك زەمانەت دەكات. ئىمە داۋاكارىمان بۇ جوانترىن و قسەزانتىرىن دوكتور نىە. كەۋايە بۇچى كاتىك كە تەۋاۋى دەۋلەت نەخۇشە، بەدۋا خزمەت و رابەرايەتى زانئاترىن و باشتىرىندا نەگە پىين؟. ئوسلوۋىك ۋەدۇزىن بۇ بەرگرتن بە بى عورزە ۋە پەست و بى شەرەفەكان بۇ كارى ئىدارى عمومى. ئەۋە مېتۇدە بخەينە گەر بۇ ئامادەكارى و ھەلبىزاردنى لايەقتىرىنەكان. ئەمە ۋەزىفەى گەرۋەى سەرشانى سىياسەت و فەلسەفەى دەۋلەتدارىيە.

پاشان دىموكراتى تۇبەى دىت، ھەزاران بەسەر پەقىيەكانىاندا سەركەۋتن بەدەست دىنن، چەندان قەتل و عام دەكەن، ھەندىكان دەربەدەر دەكەن و مىللەت دەكەنە خاۋەن حەقى مەدەنى و ئىدارى يەكسان. بەلام تەناتە دىموكراتىش خۇى بەدەستى خۇى خۇى ھەلەدەگرىتەۋە، لە پوۋى زىادەپەۋىيەۋە، زىادەپەۋى دىموكراتى. پىرېنسىپى ئەساسى دىموكراتى حەقى يەكسانە بۇ ھەموۋان، بۇ بوون بە خاۋەن مەقام و بەشدارى لە عەزم و بېرىار و خاتمەى ياساى دەۋلەتدا. ئەم ۋەزە لە سەرنج و تىپروانىنى ئەۋەلدا حالەتتىكى جوان و بەھەشەتتە. دىموكراتىش بۇيە فاجىيەھىنەرە، چوونكە مىللەت بە زانست و عىلم و فەرھەنگ و تەربىيەت مۇجەھەز نەكراۋە، تا تواناى ھەلبىزاردنى باشتىرېن رابەر و دانئاترىن خەتى بۇخۇى ھەبىت. ئەۋەى كە پەيوەندى بە مىللەتەۋە ھەبىت، ئەۋە بەداخەۋە ئەۋەدەرك و شعورەى نىە و تەنیا دۋاكەۋتوۋى رابەرەۋە ئەۋە پەيامانە دوۋبارە دەكاتەۋە كە دەۋلەت حەز و خوازىيارى راگە ياندىنەنى ھەيە. بۇ پەد كىردنەۋە يا بەرەۋ سەركەۋتن بىردنى ئەندىشەيەك، كافي نىيە ئەۋە پىيازە لە تىپتارىكى جەماۋەرىدا تارىف يان مەسخەرە بىكرىت. (لېرەدا بى شىك پوۋى پەخنە دەكرىتە ئارىستوفانىس، كە بە پىشانگا كۆمىدىيەكانىەۋە ھەموۋ ئىدەيەكى تازەى بەر حەملە دەدا). دەسەلتادارى جەماۋەرى ھەرۋەك دەريايەكى پىر شەپۇل و لافاۋاۋىيە بۇ كەشتى دەۋلەت. ھەر وتوۋىژىكى بەخوپ دەبىتە ھۇى بەرز بوونەۋەى لافاۋ و گۆرپىنى خەتى كەشتى. سەرەنجامى ئاۋەھا دىموكراتىيەك سەمكارى يا ئاۋتوكراتىيە، جەمەكە ئەۋەندە حەز لە زمان لوۋسى دەكات؛ ئەۋەندە تىنوۋى ھەنگوۋىن دەبىن، كە لە كۆتايىدا زىرەكتىرېن و بى كەرامەت ترېن

؟ بەرپوۋەبەرى بەرنامە: نەبەز عەلىدوۋست
Nabaz.e@t-online.de

<p>خېلى درۆ</p>	<p>نامادە كۆردى: ئازاد</p>
------------------------	----------------------------

گۈزەلى شىعەر

ئىۋە كىن؟ خېلى درۆ!
 گەلى دەم پىر لە ھەرا
 نىشتەجىبى شارى بە گرمە و دووكەل
 پىم بلىن
 ئىۋە چكارەن؟
 چكەسن؟
 ئىۋە ئەى كرمى كىتپ
 يارى غارى ھۆدە
 بە گەرووى قاسپەكەرى كەوتارىن
 جارى كام گومبوو ئەدەن وا بە ھەلپە و بە دەھۆ؟
 ئىۋە
 مىراتگى كام جى لەوہپن؟
 ئىۋە
 حاشارگى پووبەندى وشە
 بووكى بن تاراي سوور
 خوا نەكا باى بە تەوژمى كوستان
 لاپەرى پەردە لە سەر بالاتان
 دەرکەوئى ھەر دەكوژن دووراودوور.
 ئىۋە
 كەى شىرى چيان؟
 بەردەماوخورى تولە و گورگى گەپن
 قاقرە گيانە ھەواى بەر پىشتىن
 شۆرەكاتىكە كوژەى خەلفى دەست
 زەلكەيە كۆرەكەتان، ئىۋە زەلن
 ھەر بە بايەك ئەگەرپىن بى دەربەست
 كام بەيان بەربوو لە بەندى شەوہزەنگ؟
 كام كولى شۆر بە نەفەستان لاجوو؟
 مل بە بەرموورى وشەى رەنگاوپەنگ!
 كامە پى كەوتە پياسەى رىتان؟
 ئىستە وا گرمە لە كىوان بەرزە
 مېش ئەخاتە لەشى گا بوولەرزە
 ئىۋەن و ئىۋەن و لۆكەى گوپتان
 بەسيەتى، بەسيەتى
 وا ھات، وا چوو.

" ئاسمانى تۆ - بەرىپى خۆتە.
 سەرت شۆر كە،
 ملت كەچ كە،
 چاو مەگىرە
 بۆ ئاسمان و ئەستىرە و خوا -
 ئەوہى بستىك خاكى نەبى،
 خوا و ئەستىرە و ئاسمانى كوا؟ "
 "عەبدوئىلا پەشىۋو"

لوتگەى پوانى

"حەمە سەئىد حەسەن"

"سوارەى ئىلخانزادە"
 1347 (1968)

جوانترىن گول،
 گولنىكە ئافرەتىكى شۆخ
 لە سنگ و بەرۆكى دەدا،
 جوانترىن دار،
 درەختىكە سىنبەرەكەى
 دەبىتە جىگەى ژووانى
 دوو دلدارى شىت و شەيدا،
 جوانترىن نان،
 ناننىكە دەگاتە دەستى
 زبرى گەدا،
 جوانترىن شىعەر،
 شىعەرىكە
 نەمامى ھىوا دەروپىتى
 لە كىلگەى دەروونى خەلكى بى ئومىدا.

بۇ خاۋازيارانى

خویندىن لە ۋالاتى ئالمان

ۋەزىپىسى: لوقمان ئەيامى
Azad760@hotmail.com

ئاۋەندى زانكۆكانى ئالمان

ۋالاتى ئالمان ۋەك ئاۋەندىكى زانكۆيى، پۇژ لەگەل پۇژ تايىبەتمەندىيەكانى لە بەرزبۈنەۋەدايە. بە پېشكەش كىردى كارنامە ۋە مەدرەكى زانكۆيى نۆنەتەۋەيى ۋەك: لىسانس يان فەۋقى لىسانس، كە لە ئاستى دىئادا ناسراۋە، ۋە بە پېۋەبىردى بەشە جۇراۋجۆرەكانى خویندىن بە زمانى ئىنگىلىزى، سىستەمىك پېك ھاتوۋە كە ھاتوچوۋى خویندىكاران ۋە ناسىنى مەدرەكى زانكۆكان ئاسان كراۋە.

گەر ئۆۋە خاۋازيارى دىۋەندى خویندىن لە ئالمان، ئەتوانن لە نۆۋان ۳۰۰ زانكۆ ۋە پېكخراۋى ھاۋشىۋە ۋەك: زانكۆكانى پېشەسازى (فەنى)، فاخ ھۇخ شوۋەكان، ۋە ھەرۋەھا مەدرەسە تايىبەتتەيەكانى ھونەر ۋە مۇسىقا ھەلپۇردىن بەكەن.

لېرەشدا باس لەۋ پېۋىستىيانە دەكەين، كە بۇ خویندىن لە ۋالاتى ئالمان لە كاتى پېشكەش كىردى داۋاكارىيەكە پېۋىستىن:

● **كاتى پېشكەش كىردى داۋاكارى:**

- نىوسالى جىستانى: ۱۵ جولای

- نىوسالى ھاۋىنى: ۱۵ ژانۋىيە

● **مەرجەكانى ۋەزىرتىن:**

پېشكەش كىردى مەدرەكى قەبوۋلى لە كۆنكۈرى گىشتى، يان زانستنامەى كۆتايى خویندىن لە زانكۆ ئازادى ئىسلامى. (دانشگاه آزاد اسلامى)

- داۋاكارى ۋەزىرتىن، دەبى بۇ بەشى خارىجىيەكان لەۋ زانكۆيەكى كە مەبەستە بىئىردى. ئاگاداربن، كە ۋەزىرتىن ۋەئامى قەبوۋلى، دەكرى ھەتا يەك سال بخايەنئىت. كەۋاتە خاۋازيارىن دەبى زۆر زووتر ھەۋل بەدەن.

- دۋاى ۋەزىرتىن ۋەئامى قەبوۋلى بۇ خویندىن، لەۋ زانكۆيەكى پەيۋەندىت پېۋە گرتوۋن، خۇت نانۋوس دەكەى ۋە پاشان ۋەدۋاى ۋىزاي خویندىن دەكەۋىت.

- ھەموو كارنامەكانى ۋە مەدرەكەكانى كاتى دەبىرستان (كەلاسى ۹، ۱۰، ۱۱، ۱۲) ۋە زانكۆ دەبى ۋەزىرتىن پېشەۋە سەر زمانى ئالمانى يان ئىنگىلىزى، ۋە لە لايەن ۋەزارەتى داد (دادگىستىرى) ۋە ۋەزارەتى دەرۋە (خارىجە)، ۋە سەفارەتى ئالمانىيەۋە قەبوۋل ۋە تەئىد بىكرىن.

- زمانى خویندىن لە ئالمان بە زۆرى زمانى ئالمانىيە، بەئام ژمارەى ئەۋ زانكۆيانەكى كە بە زمانى ئىنگىلىزى دەرۋە لى دەخویندىرئىن، پۇژ لەگەل پۇژ لە زىادىۋەندەن.

- لە ھەردوۋ ھالەتدا، پېشكەش كىردى مەدرەك بۇ ئىسباتى زاننىن زمان گرىنگ ۋە پېۋىستە. (بۇ زمانى ئالمانى نىزىكەى ۵۰۰ سەعات)

- قانۇنە كانى ھاتن بۇ ئالمان
- بۇ خويندن لە ئالمان ، وىزاي خويندكارى (دانشجوىى) پيويستە ، كە ئەم داواكارىپە دەبىي پيشكەش بە سەفارەتى ئالمان بكرىت .
- ئاگادار بن كە وەرگرتنى وىزاي خويندكارى دەكرى ۸ ھەوتوو بخايەنىت .
- بوورسى خويندن
- بۇ وەرگرتنى بوورسى خويندكارى لە ولاتى ئالمان ريگاي جوراوجور زورن ، كە دەكرى لە ريگاي سەفارەت يان خودى زانكو لەم بارەوہ ئاگادارى زياتر وەرگرن .

دەرس ۵ نەبەرە بەلگەنى رىيانە

وەرگىرانى لە فارسىيەوہ : لوقمان ئەيامى

- لەوانەيە بەرھەمى ئەو كەلامە دلنشىنەى وا ئەمرو لەسەر زارتانە بەيانى بيجيژن . (گاندى)
- قسەكردن نەوعىك پيويستىيە ، بەلام گوى گرتن ھونەرە . (گویتە)
- نەفرەت و كىنە بۇ ئەو كەسانە بەجى بيلن ، كە ناتوانن ھىچ شتىكيان خوش بویت . (ويكتور ھوگ)
- ئەوہى نافرېت نابېت لەسەر چىابەرەزەكان ھىلانە سازكات . (نيچە)
- من بۇ خوشى لە دايك نەبووم ، من ھاتووم ھەتا كارى گەرە بەكم . (بيتھووين)
- لە كاتى ئاسوودەيى دا گەرەيى ئىنسان دەرناكەوېت ، بەلكوو دەبى لە كاتى گرفت و سەختىيەكاندا بيناسيت . (دوكتور مارتىن لوتركىنگ)
- سى شىوہ لە شادى و خوشى مايەى كامەرانى و خوشبەختىن : شادى و خوشى بۇ زال بوون بەسەر نەفس لە ريگەى بارھىنانى ھونەر .
- شادى و خوشى لە قسەكردن لەسەر گەرەيى خەلكانى ديكە . (كۆنقۇسىس)
- و شادى و خوشى لە ھەبوونى دۇستانى شايستە و نەفس بەرز .

- ھەردەم ھەول ھەدن ئىنسانىكى خوش بين بن . لە ھەموو حالەتەكاندا بە شوپن لايەنە پروناك و پۇزەتيفەكانەوہ بن . (برايان تريسى)
- باوہرتان بە چى ھەيە ، برۇن بە شوپنىدا و ئەنجامى بەدن . (رالف والدى ئىمىرسون)
- قارەمان بوون لە جوانى و ھەيكەلدا نىە ، بەلكوو لە ئىنسانىيەتدايە . (ئانتونى رابينز)

کردها و آینده عراق

جلال طالبانی:

کردها هرگز در برابر یک حکومت اسلامی در عراق تسلیم نخواهند شد

- طالبانی: هر کسی که خواهان استقرار نظام اسلامی در عراق است، می خواهد این کشور را متلاشی کند. ما بطور دموکراتیک برای یک جمهوری فدرال در عراق تصمیم گیری کردیم و برای حاکمیت اسلامی در عراق جایی وجود ندارد.
- کردها هرگز در برابر یک حکومت اسلامی در عراق تسلیم نخواهند شد. امروز جمهوری دیگری در عراق وجود دارد. عراق دارای سه قومیت مذهبی و قومی مهم یعنی شیعیان، سنی ها و کردها است که این سه گروه باید در مسائل مهمی مانند دموکراسی، حقوق بشر، فدرالیسم، حقوق زنان و استقلال و تمامیت ارضی عراق به توافق برسند.

جلال طالبانی افزوده است: مسلماً ما خواهان پست رئیس جمهور یا نخست وزیر بودیم که آنرا بدست نیاوردیم. البته سیاست همه چیز، یا هیچ چیز، سیاست درستی نیست. ما در گذشته خواسته های حداقلی داشتیم و در نهایت به چیزی دست نیافتیم. ما دستاوردهای مهمی داشته ایم و برای دیگر خواسته های خود نیز از طریق دموکراتیک مبارزه می کنیم، به طور مثال در انتخابات پارلمانی در سال آینده.

طالبانی درباره نوع حکومت عراق در آینده گفته است: اینکه شیعیان اکثریت جمعیت عراق را تشکیل می دهند، به معنای آن نیست که آنها همه با یک زبان سخن می گویند. شیعیان تنها ۱۳ عضو از ۲۵ عضو شورای دولتی را در اختیار دارند، ولی در میان آنها نمایندگان گروه های

به گزارش خبرگزاری دانشجویان ایران (ایسنا) جلال طالبانی، رئیس اتحادیه میهنی کردستان عراق در گفت و گو با روزنامه ی سویسی "نویه سورشر سایتونگ" در پاسخ به پرسشی درباره جایگاه کردها در دولت موقت عراق گفت: کردها دستاوردهای مهمی داشته اند، یکی از معاونان رئیس جمهور و وزیر امور خارجه کرد هستند. در ۸۰ سال اخیر این برای نخستین بار است که یک کرد چنین پست مهمی را عهده دار می شود. برهام صالح نیز معاون رئیس جمهور است که مسوولیت امور مهمی مانند صدور نفت را به عهده دارد و طرف مذاکره سفیر آمریکا در بغداد است. رئیس کنفرانس ملی عراق نیز یک کرد است.

سکولار و حتی کمونیست نیز وجود دارند. هم چنین همه شیعیان بنیاد گرا نیستند. از آن گذشته یک میلیون شیعه ی کرد در عراق وجود دارد که از جنبش آزادیبخش ملی در عراق حمایت می کنند.

طالبانی تاکید کرده است: هر کسی که خواهان استقرار نظام اسلامی در عراق است، می خواهد این کشور را متلاشی کند.

وی درباره ی واکنش احتمالی کردها نسبت به برقراری حکومت اسلامی در عراق گفت: کردها هرگز در برابر یک حکومت اسلامی در عراق تسلیم نخواهند شد. امروز جمهوری دیگری در عراق وجود دارد. مانند فرانسه که جمهوری اول تا جمهوری چهارم را تجربه کرده است، عراق هم اکنون در دوران جمهوری دوم است. عراق دارای سه قومیت مذهبی و قومی مهم

یعنی شیعیان، سنی‌ها و کردها است که این سه گروه باید در مسائل مهمی مانند دموکراسی، حقوق بشر، فدرالیسم، حقوق زنان و استقلال و تمامیت ارضی عراق به توافق برسند. ما به طور دموکراتیک برای یک جمهوری فدرال در عراق تصمیم گیری کردیم و برای حاکمیت اسلامی در عراق جایی وجود ندارد.

طالبانی درباره‌ی تلاش کردها برای تشکیل دولتی فدرال در عراق اظهار داشت: مسلماً کردها در رویای استقلال هستند ولی حتی شما اگر با افراطی‌ها در کردستان نیز صحبت کنید، سیستم فدرالی را بهترین سیستم برای خود می‌دانند. ما چگونه می‌توانیم در یک کشور زندگی کنیم که همسایگان ما درهای خود را بر روی ما بسته باشند؟ کردها نیز مانند همه ملل خواهان حاکمیت بر سرنوش خود هستند که این امر در اصل به معنای استقلال است ولی در واقعیت، تشکیل یک کشور کرد در عراق قابل اجرا نیست.

طالبانی درباره‌ی مساله کرکوک و تلاش کردها برای کردی کردن این شهر بیان داشت: این یک موضوع پیچیده و دشواری است. ما باید با آرامش و عاقلانه برای کرکوک مبارزه کنیم. به همین خاطر روی یک فرآیند برای عادی سازی کار می‌کنیم. ما ابتدا باید به مرزهای پیش از زمان حاکمیت رژیم بعث بازگردیم. صدام حسین با عربی کردن کرکوک این شهر را متلاشی کرد. اینک باید

تلاش شود تا کردهائی که از این سرزمین با زور اخراج شده‌اند، مجدداً به سرزمین خود باز گردند و اعرابی که از جای دیگر به شهر آورده شده‌اند نیز به سرزمین‌های خود بازگردانده شوند. نهایتاً نیز مردم این شهر هستند که باید تصمیم بگیرند این شهر بخشی از کردستان باشد و یا مستقل شود.

به گفته طالبانی پس از آزادی عراق کمیسیونی تشکیل شد که آمریکایی‌ها، انگلیسی‌ها و حتی فنلندی‌ها نیز در آن عضو داشتند. آمریکا و ایلام ایگلتون را به کردستان اعزام کرد که کارشناس امور کردهاست. او از سال ۱۹۵۴ تا ۱۹۵۵ سرکنسول آمریکا در کرکوک بود و اظهار می‌داشت در آن زمان شمار اعراب در این شهر ۵ درصد بود ولی امروز به ۵۵ درصد رسیده است. همچنین هیچ تردیدی نیست که آمریکائی‌ها از خواست کردهای عراق آگاهند ولی آنها نمی‌خواهند همسایگان عراق را عصبانی کنند زیرا آنها بسیار نسبت به این موضوع حساس هستند.

طالبانی درباره‌ی نوع رابطه با همسایگان عراق گفت: ما با همه همسایگان خود رابطه خوبی داریم. البته ما با سوریه مشکل داریم؛ زیرا تروریست‌ها و جنایتکاران را نیروی مقاومت ملی می‌خواند. کسی که مسجد و کلیسا را ویران می‌کند، زن و کودک بیگناه را می‌کشد و شیعیان را در مساجد به قتل می‌رساند، می‌تواند نیروی مقاومت ملی باشد؟ نه، این

افراد تروریست و جنایتکار هستند. ما با دولت فعلی ترکیه روابط بسیار خوبی داریم و با ایران نیز همینطور. ولی ترکیه و ایران حق ندارند که در امور داخلی عراق دخالت کنند و این مردم عراق هستند که باید تصمیم بگیرند که حکومت مرکزی و یا فدرالی می‌خواهند.

وی در مورد اوضاع داخلی عراق اظهار عقیده کرده است: ما در حال حاضر با سه گروه طرف هستیم که یکی القاعده است که از خارج آمده و دیگری انصار الاسلام است که با آن متحد است و دیگری گروه التوحید که عراقی‌ها نیز در آن هستند. گروه‌هایی مانند القاعده و انصار الاسلام را باید نابود کرد و برای بقیه باید راه حل سیاسی پیدا کرد.

به گفته طالبانی عبور از دیکتاتوری به دموکراسی به این آسانی نیست. "آلمان پس از جنگ سالها وقت نیاز داشت که به این فرآیند برسد و روسیه نیز پس از فروپاشی بلوک شرق همینطور بود. این را نیز باید توجه داشت که عراق تنها به فلوچه محدود نمی‌شود. کردستان عراق در حال بازسازی است و چهار میلیون نفر در آن در رفاه و دموکراسی زندگی می‌کنند. در جنوب عراق نیز بزودی اوضاع همینگونه خواهد بود."

تهیه و تنظیم: لقمان ایامی

شاعر ملت (۲)

به قلم: دکتر عبدالرحمان قاسملو

ترجمه: س - ح

فراز و نشیب زندگی و تلاش ملت در اشعار همین تصویری زیبایی است، روزهای که سرودن شعر را بیان کرده بود تا امروزه اشعارش آینه مبارزه تاریخ ملت کرد بوده است. در سالهای ۱۳۲۴ (۱۳۴۵) همین به استقبال حزب دمکرات کردستان می‌رود و میگوید:

له سایه‌ی حیزبی دیموکراتی خو‌مان
له بالدار تی په‌ری ئه‌ورپۆ که پی پۆ
نه‌ما داخ و په‌ژاره و ماتهم و خهم
زهمانی هه‌لپه‌رینه و به‌زمه ئیمپۆ

در بهمن ماه سال ۱۳۲۴ که جمهوری مهاباد اعلام می‌شود همین میگوید: در این فصل زمستان سرد برای ما سال بهار است.

ویا در روزهایی که شور و شوق فراوانی داشت این چنین ابراز می‌دارد:

که‌رچی زستانه به‌فر دای پۆشی ئه‌ورپۆ گشت و لئات
خاکی پاکی ئیمه خه‌ملیوه وه‌کوو باخی ئیرم

طولی نکشید که جمهوری مهاباد بعد از آن همه مبارزه که کمتر از یک سال بود به سقوط انجامید. شاعر در آن روزگار موجب ناامیدی می‌شود که میگوید:

داگیر کراوه و لئاتمان	به فیرو چوو خه‌باتمان
رووخا کۆشکی ئاواتمان	تی په‌ری پۆژی هاتمان
له زهمه‌تکیشی بی به‌ش	له پیایو ئازاو سه‌رکesh
نابینی کهس رووگه‌ش	ئاخراوه کۆنه ره‌ش

با شهید شدن پیشوا قاضی محمد شاعر بار دیگر اندوهگین می‌شود و میگوید:

له کانگای بیری ئازاد	له چوارچرای مهاباد
چه‌قاندی داری بیداد	دهستی ره‌شی ئیستبداد
له جه‌نگه‌ی شیرین خه‌ودا	له کاتی نیوه شه‌ودا
له‌دار درا پینشه‌وا	کرا کاری نار‌ه‌وا

در همان سالها شاعر بعد از آن همه تلاش و کوشش خستگی ناپذیر باز هم موجب ناامیدی میشود و مدتی زادگاهش را ترک میکند. و اوضاع سیاسی آن زمان تاثیر بیشتری در اشعارش گذاشت. در یکی از سروده هایش به نام (بابرده له) میگوید:

بزانه تو تهوی تهلی هونهر بی
 دهبی یا دهس بهسهر، یا دهر به دهر بی
 هونهر مند و ژیانی خویش مه حاله
 هونهر مند په نجهر پویه ژینی تاله
 منیش بابرده لهی بهر گیزه لؤکه م
 ده میک له قولکه تاویک له و چلو و که م
 منیش زورداری برزه ی لی بریوم
 منیش به دکاری بواری لی ته نیوم

یا در شعر « فرمیسی گهش » که به عبارت سخن شاعر در دیار غریب تحت استثمار قرار گرفته بود میگوید:

کوشتمی و شهش خانی ئومیدمی له من گرتن حهریف
 مؤره هه لداویم و بیهووده به هیوای دوو شهشم

بعضی دیگر از اشعارش مانند: « گریانی نیوه شهو، ناره زووی فذین » نشان دهنده ناامیدی شاعر و گریختن از زندگی واقعی است.

در سالهای ۱۳۲۵ تا ۱۳۳۰ حوادث تازه ای بر کردان و دیگر مناطق ایران آغاز میشود و در سال ۱۳۳۲ مبارزه آنان آشکار میگردد و همین در اشعار دیگری بنام « ئاواتی بهرز » قدم به میدان تازه ای می نهد و به تلاش ملتش امید بیشتری از خود نشان میدهد و باز هم در آن دوران با سرودن شعری در راه آنان سهمیم میشود.

فیری زور دهرسی به که لک و باشی کردین تی شکان
 جا ببینه راپه رین و شوپشی ئه مجاره ی کورد
 وا گزینگی دا به یانی جوانی ئازادی به شهر
 پوژی رووناکه نه ماوه زولمه تی شه و گاری کورد
 ئه و زمانه شیرینه ی ئیمه پهره ی ده گریته وه
 نادرئ چیدی کتیب و ده فته ری ئه شعاری کورد

حوادث تاریخ نو در ملت و زندگی شاعر گسترش پیدا میکند. و لشکرکشی اکراد آغاز میشود و نفوذ حزب دمکرات روز به روز در اهالی مناطق کردستان تا سال ۱۳۳۲ ادامه مییابد. در ۲۵ مرداد تا کودتای ۲۸ مرداد مردم مهاباد حکمفرمانی میکنند و از کوچک و بزرگ همه با هم به همراه همین شاعر برای اولین بار بعد از چند سال در مراسم شب شعر با شرکت چند هزار تن انجام میشود و فریاد سر میدهند:

برو ئه ی شاه ی خایین به غذا نیوه ی رییه ت بی

بعد از مدتی باز هم فعالیت آنان رو به شکست میرود و دوران سیاهی کودتا باز میگردد و شاعر بار دیگر مایوس میشود و در اشعار دیگری به نام « توورپه بی » میگوید:

به‌شی چاره‌پرسی و خهم و شینه
مهستی و شیتی و نه‌زانینه

له ولاته کهسیک له خه و رابی
تی‌گه‌یشتن عیلاجی دهردی من

و در شعر دیگری به نام « چاره‌نووسی شاعیر » میگوید:

دهزانی بۆچی من هیئنده پهریشان و خه‌فه‌تبارم
له بازاری ژیان غه‌یری هونه‌ر ئیمه‌چ سه‌رمایه
له‌گه‌ل چاره‌پرسی و دووره به‌شی و نه‌گه‌ت ده‌بی هه‌لکه‌م
له میژه چاره‌نووسی شاعیرانی کوردی هه‌روایه

در اشعار وی رگه‌های دشمنی و بیزاری از دشمن به روشنی دیده می‌شود و تا سال ۱۳۴۰ ش (۱۹۵۹) م، ادامه مییابد. و در اشعار دیگری به نام « گلینه‌ی شاعیر » میگوید:

ئه‌گه‌ر خه‌رمانی عومرم ئیسه‌کانی پاکی با بیبا
به مه‌رگی تو مچورکیشم به دلدا نایه، با بیبا
هه‌مووی عومری ئه‌به‌د تپی دا نیه خو‌شی ده‌میک مه‌ستی
خدر ئاوی هه‌یاتی بۆ چیو؟ فی‌ری شه‌رابی با

در اشعار دیگری به نام « ناسوری ته‌شانا » گریختن از زندگی واقعی در آن سرنوشت تلخ که شاعر سبب آن شد. هر چند مورد پسندش نبود، اما قادر به تحول زندگی‌اش نبود، و هیچ گریزی هم نداشت، بناچار بطرف ساغرش می‌رود و خود را در دنیای خیالات غرق می‌کند.

چۆن نه‌بهم بۆ مه‌ی و مه‌یخانه په‌نا، تی‌گه‌یوم
له‌و ولاته هه‌موو شت زۆره، به‌نی ئادم کم
شه‌ره‌ بایه له چیاکان و هه‌وا تووشه‌ ده‌نا
وه‌کوو شیتان ده‌مه‌ویست پوو له چیا‌ی ئه‌ستم کم

ادامه دارد

از سایت جدید گروه هنری جوانان
شورش دیدن کنید.

WWW.shoresh.de

تماس با گروه هنری جوانان شورش

امیل: Kori-Schoesch@web.de

شماره تلفن: 0049/1744660891

فاکس و پیام‌گیر: 0049 180 506 034 003 847

ئه‌وین،

ارگان گروه هنری جوانان شورش.

هیات تحریریه:

نه‌به‌ز. علی‌دوست

نواد علی‌دوست

خرامان علی‌دوست

لقمان ایامی (آزاد)

خوانندگان عزیز!

نوشته‌های خود را در زمینه‌های ادبی، شعر،

داستان، تئاتر، سینما، اجتماعی و سیاسی، برای

ئه‌وین بفرستید.

صورتها

ترجمه: مهدی غیرائی
تهیه و تنظیم: امجد کریمی

آیا پیشتر این حرف را زده‌ام؟ دیدن را یاد میگیرم. بله، تازه شروع کرده‌ام. هنوز کار خوب پیش نمیرود. اما می‌خواهم بیشتر وقتم را رویش بگذارم.

مثلاً فکرش را بکنید که تاکنون نمی‌دانستم چند صورت وجود دارد. آدمها زیادند، اما صورتها خیلی زیادتر است، چون هرکس چند صورت دارد. عده‌ای سالها همان یک صورت را دارند که طبعاً فرسوده و چرک می‌شود، چین و چروک برمی‌دارد، کش می‌آید، ترک می‌خورد، مثل دستکشی که آدم در سفر به دست می‌کند. این دسته حرفه‌جو و ساده‌اند، صورتشان را نه عوض می‌کنند و نه حتی تمیز می‌گویند خیلی هم خوب است، و چه کسی می‌تواند خلافتش را ثابت کند؟ حالا این سوال مطرح میشود که آنهایی که چند صورت دارند، با بقیه چه می‌کنند؟ آنها را برای زاد و رودشان می‌گذارند. اما گاهی از قضا سگشان با آنها بیرون می‌رود. چرا نرود؟ صورت صورت است، دیگر. بعضی‌ها صورتها را یکی پس از دیگری با سرعتی نسنجیده استفاده می‌کنند و می‌فرسایند. اولش انگار که تا ابد آمادگی دارند، اما پا به چهل سالگی گذاشته و نگذاشته به آخر خط می‌رسند. این دیگر مصیبت است. یادشان می‌رود هوای صورتها را داشته باشند، آخر صورتشان یک هفته‌ای است خراب و نخ نما شده، بعد کم کم صورت حقیقیشان از پشت صورت آخری بیرون می‌آید و همه جا با آن می‌روند و می‌آیند.

از کتاب (دفترهای ماترلاوریدز بریگه) اثر منشور

راینرمار یاریلکه

درباره نام مهاجر

برتولت

برشت

چه نارواست که ما را مهاجرین نام نهاده‌اند زیرا که این به معنی ترک دیار گفتگان است. اما ما به میل خود جلای وطن نکرده‌ایم و نیز به سرزمینی نیامده‌ایم تا شاید برای همیشه در آنجا ماندگار شویم ما را گریزانده‌اند، رانده‌اند، تبعید کرده‌اند و این کشور که ما در آن مقیم گشته‌ایم میهن ما نیست تبعیدگاه ماست.

نگران نشسته‌ایم و منتظر در نزدیکترین نقطه به مرزهای میهنمان انتظار روز بازگشت را داریم و کوچکترین تغییر در آنسوی مرزها از نگاهمان پوشیده نمی‌ماند

با بی‌تابی از هر تازه واردی پرسشها می‌کنیم بی‌آنکه خبری را فراموش کنیم و یا از نکته‌ای درگذریم و هیچ چیز را که روی داده، نمی‌بخشیم.

آه، سکوت لحظه‌ها فریمان نمی‌دهد چرا که صدای ضجه‌ها را از زندانهای دوردست می‌شنویم مگر نه این است که ما خود خبرنگارهایی هستیم که شرح جنایات را به این سوی مرز آورده‌ایم؟

تک تکمان با کفشهای پاره راه می‌پیمائیم و ننگی را آشکار می‌کنیم که وطنمان را آلوده است.

هیچ یک از ما اینجا نخواهد ماند و آخرین کلام ناگفته مانده است.

Irakische Kurden demonstrieren für nationale Einheit

Suleimaniya/Irak, Rund 100.000 irakische Kurden haben am Samstag 2. Oktober in Suleimaniya für die nationale Einheit ihrer Volksgruppe demonstriert. Vor dem Gebäude der Provinzregierung forderten sie die Integration von Kirkuk in die autonome Kurdenregion. Die Demonstranten verlangten eine Volksabstimmung über die Zukunft der Kurden im Irak. Außerdem forderten sie die Vereinigung der beiden größten kurdischen Parteien im Norden des Landes. «Kurdistan bedeutet nichts ohne Kirkuk»,

stand auf roten Bannern zu lesen, die von den Demonstranten getragen wurden. Auch aus Kirkuk wurde eine Protestveranstaltung mit rund 10.000 Menschen gemeldet, Berichte über Demonstrationen gab es auch aus anderen Städten im Norden des Landes.

Im ölreichen Norden des Iraks war es in den vergangenen Monaten immer wieder zu Spannungen gekommen: Kurdische Politiker forderten die Aussiedlung von etwa 200.000 Arabern, die in den vergangenen 30 Jahren hier angesiedelt wurden. Die Kurden sind seit dem Golfkrieg von 1991 praktisch autonom. Sie stellen etwa ein Fünftel der 25 Millionen Einwohner des Irak.

Kurden-Drama gewinnt beim Filmfestival von San Sebastián

San Sebastián (dpa) Die iranisch-irakische Koproduktion «Turtles can fly» (Schildkröten können fliegen) hat auf dem 52. Internationalen Filmfestival in San Sebastián in Nordspanien den ersten Preis gewonnen. Das mit der «Goldenen Muschel» ausgezeichnete Drama des iranischen Regisseurs Bahman Ghobadi schildert das Flüchtlingselend in einem kurdischen Dorf im Irak. Die Handlung des bewegenden Films ist in den Tagen unmittelbar vor Beginn der US-Militärintervention in dem Land angesiedelt. «Am Ende des Films wird einem klar, dass die Vergangenheit und die Gegenwart bitter sind und die Zukunft nur von uns selbst abhängt», sagte Ghobadi. Die spanische Presse nahm die Entscheidung der Jury am Sonntag mit Beifall auf. Die «Silberne Muschel» für die beste Regie ging zum Abschluss des Festivals an die Chinesin Xu Jinglei für ihren Film «A Letter of an Unknown Woman», eine Kinoversion von Stefan Zweigs Erzählung «Brief einer Unbekannten».

Als beste Darsteller zeichnete die Jury unter Vorsitz des peruanischen Schriftstellers Mario Vargas Llosa die Dänen Connie Nielsen und Ulrich Thomsen für ihre Rollen in dem Antikriegsfilm «Brothers» von Susanne Bier aus.

Der Sonderpreis der Jury ging an den serbischen Regisseur Goran Paskaljevic für «Winternachtstraum», der ebenfalls den Krieg thematisiert. Die Auszeichnung für das beste Drehbuch bekam die britisch-irische Koproduktion «Omagh» über das blutige IRA-Attentat in der gleichnamigen Stadt 1998.

Auf dem Festival wurden zudem der US-Regisseur Woody Allen und die Schauspieler Annette Bening und Jeff Bridges für ihr Lebenswerk mit dem «Donostia»-Preis geehrt. Deutschland war in San Sebastián mit vier Filmen oder Koproduktionen außerhalb des Wettbewerbs vertreten, unter ihnen «In die Hand geschrieben» von Rouven Blankenfeld. Er studiert an der Kunsthochschule für Medien in Köln Spielfilmregie.

Das Festival von San Sebastián ist das wichtigste in Spanien. Es zählt mit Cannes, Venedig und Berlin zu den vier großen Filmwettbewerben Europas.

Heute versuchen die Kurden, Kirkuk zu kurdisieren“, sagt Abdurrahman. Nicht nur Turkmenen erzählen, kurdische Organisationen böten Flüchtlingen Geld für die Rückkehr. Auch denen im Fußballstadion wurde etwas versprochen. Das ist nicht neu in der begehrten Ölstadt. Mit Geldködern hatte auch schon Saddam Hussein versucht, das Programm zur Zwangsansiedlung von Arabern in Kirkuk zu beschleunigen.

Achmed ist so in die Stadt gekommen. Er war einer der „Zehntausender“. So werden die Araber genannt, die von Saddam Hussein 10000 Dinar und Bauland erhielten, wenn sie nach Kirkuk zogen. Achmed, der sunnitisch-arabische Lehrer, kam Anfang der achtziger Jahre aus Nassirija hierher. Er baute ein einfaches Haus in einem arabischen Viertel. Als die Kurden aus der Stadt gescheucht wurden, ging es ihm recht gut. Aber als Saddam Husseins Truppen 1991 vor den kurdischen Peschmerga zurückwichen, wendete sich das Glück: „Sie brachen in unser Haus ein und nahmen alles, was zu bewegen war: den Fernseher, die Sessel, das Auto.“ Danach fing er neu an.

Achmed hält wie die meisten Araber nichts von dem kurdischen Beschluss, Kirkuk zur Hauptstadt des irakischen Kurdistan zu machen. „Die Kurden sind hier eine Minderheit wie alle anderen“, sagt er. Kirkuk sei eine irakische Stadt genauso wie Bagdad oder Basra. „Ein föderaler Irak würde nach kurzer Zeit auseinander brechen. Das Land hält nur als Einheitsstaat zusammen.“

So unterschiedlich fallen sie aus, die kurdischen, turkmenischen und arabischen Ansichten von Kirkuk. Dem Kommandeur der 173. US-Luftlandebrigade und faktischen Herrscher von Kirkuk, Oberst Bill Mayville, fällt die unmögliche Aufgabe zu, den gemeinsamen Nenner zu

finden. Er appelliert an alle, nicht ewig darüber zu hadern, wer wem was angetan hat. „Man soll darüber hinwegkommen und weitermachen“, sagt er. Das ist nicht einfach für Leute, die ihre Zukunft am liebsten mit dem osmanischen Lexikon von 1850 planen. „Über den Status von Kirkuk bestimmen keine Enzyklopädien, sondern die neue irakische Verfassung.“

Die kommt nach den neuen Plänen der Amerikaner nun später als erwartet, nicht vor 2005. Damit bleibt der Status der Stadt vorerst offen. Für Kirkuk ist das die beste Lösung, sagt ein Mitarbeiter von Mayville. „Alle reden von der schnellen Machtübergabe an die Iraker. Müssen wir nicht anderswo schneller werden?“ Die Flüchtlinge brauchen Wohnungen, die zerstörten Stadtviertel warten auf den Wiederaufbau. Viel dringender als Statusfragen sei zum Beispiel das erste Fußballspiel im Stadion von Kirkuk – mit richtigen Zuschauern. „*First things first*“, sagt er – das Wichtigste zuerst.

(c) DIE ZEIT 11.12.2003 Nr.51

AWIN- Kulturmagazin- Herausgegeben von der kurdischen Jugendgruppe Schoresch

Redaktion:
Nabaz Alidoust
Kheroman Alidoust
Fuad Alidoust
Loghman Ayami

Kontakt

Kori-Email:

Schoresch@web.de

Tel: 0049/1744660891

**Fax&Fun: 0180 506 034 003
847**

Webseite:

WWW.shoresch.de

Da ein arabischer Straßenzug, den kurdische Kämpfer bei der Blitzeinnahme der Stadt 1991 zerstörten. Dort ein kurdischer Stadtteil, den Saddam nach der Rückeroberung plante. Selbst in der alten Festung, die scheinbar unberührt über dem bräunlichen Stadttorso schwebt, hat der Diktator die Häuser von Kurden und Turkmenen geschleift.

Eigentlich gibt es nicht mehr viel, über das sich wirklich streiten ließe. Außer dem Öl natürlich. Nach Saddam Husseins Sturz haben die neuen Herrscher der Stadt ihre Terrains mit Flaggen markiert. Die kurdische Trikolore, die alte irakische Flagge, die Banner der turkmenischen Fraktionen. Je größer die Flagge, desto wichtiger ist (oder nimmt sich) der Lokalfürst.

Najad Hassan Kerim hat ein scheunentor großes Stück Stoff im Hof hissen lassen. Noch duldet der Chef der kurdischen KDP-Partei in Kirkuk die US-Flagge in der Stadt. Noch. „Wir leben unter Besatzung“, sagt er. „Die Amerikaner kontrollieren das Öl, wir sind von unseren Rohstoffen abgeschnitten.“ In Zukunft soll sich das ändern. „Kirkuk ist eine kurdische Stadt!“, sagt Kerim. „Sie wird die Hauptstadt des irakischen Kurdistan. Ein Teil des Bundesstaats Irak. So hat es das kurdische Parlament beschlossen.“

Niemand weiß genau, wie viele Kurden, Araber und Turkmenen in Kirkuk wohnen. Alle behaupten, dass die eigene Volksgruppe mindestens 40 Prozent der Einwohner stellt – macht zusammen 120 Prozent. So rechnen die politischen Demografen. Doch Kerim weiß, welche Zahlen allein „vor der Geschichte“ bestehen können. Er zieht ein knittriges Papier aus seinem Schrank. „Dokumente aus den fünfziger Jahren weisen ganz klar 43 Prozent Kurden aus“, sagt er.

„Der Rest entfällt auf Araber, Turkmenen und Assyrer.“ Und noch ein Beleg: eine osmanische Enzyklopädie aus dem 19. Jahrhundert. Die bezifferte die Zahl der Kurden auf 60 Prozent, die der Turkmenen unter 20 Prozent. „Die Geschichte lügt nicht.“ Mithilfe osmanischer Papiere will Kerim auch nachweisen, dass ihm ein Haus gehört, in dem heute eine arabische Familie lebt.

Die Zukunft von Kirkuk scheint also vor allem aus Zahlen und Geschichte zu bestehen. Die Logik: Wer gestern oder noch besser vorgestern auf irgendeinem Stück Land als Erster lebte, hat das Besitzrecht auch noch für übermorgen gepachtet. Deshalb erhitzen sich die Gemüter oft an alten Steinen. In einem Vorort von Kirkuk zertrümmerten Kurden Ende August einen heiligen Schrein der Turkmenen. Daraufhin prügelten Jugendliche tagelang aufeinander ein. Die handgreifliche Debatte über die gemeinsame Geschichte kostete acht Menschenleben.

Mit Toten argumentiert der Führer der Irakisch-Turkmenischen Front (ITF), wenn er Kirkuk für die Turkmenen reklamiert. „Lesen Sie die Inschriften der Grabsteine auf den Friedhöfen“, sagt Faruk Abdullah Abdurrahman. „Da sieht man, dass hier in den sechziger Jahren viel weniger Kurden lebten, als sie behaupten.“ Historisch sei Kirkuk ohnehin eine turkmenische Stadt. Dafür hat Abdurrahman seinerseits Beweise: eine Karte, immerhin schon 1785 von einem Künstler namens William Guthrie gezeichnet. Die Turkmenische Kulturvereinigung Chicago hat sie freundlicherweise für die geschichtsvergessene Nachwelt reproduziert. Die Karte zeigt ein Gebiet in Nierenform namens „Turcomania“, mit Kirkuk im Zentrum.

Das Stadion, in dem 1988 arabische Fußballer die Meisterschaften der Golfstaaten austrugen, ist zur Arena der Flüchtlinge geworden. An die 400 leben hier seit dem Frühling. Die meisten sind Kurden, die nach dem Sturz Saddam Husseins nach Kirkuk zurückgekehrt sind. Im Block A haben zwei turkmenische Familien Obdach gefunden. Ein assyrischer Christ wohnt mit

kurdisch-muslimischen Frau auf der Betonplattform gleich über dem Eingang. Der Pförtner ist ein sunnitischer Araber. Den Schlüssel zur Arena hat er verlegt, das Eisentor ist aus den Angeln gehoben

Das Fußballstadion ist Kirkuk im Kleinformat. Und Kirkuk sieht aus wie ein Abziehbild des ganzen Landes. Das ruppige Nebeneinander seiner Bewohner spiegelt die Plagen aller Iraker. Die Vertreibungen und die Rückkehr nach Jahren. Die gewaltsamen Ansiedlungen. Die Putsche, die wechselnden Despoten. Die Unmöglichkeit, ein homogener Nationalstaat zu werden. Und den Reichtum. Kirkuk liegt auf Ölfeldern, die 6,5 Prozent der globalen Reserven bergen sollen. Das Besitzrecht an dieser Stadt reklamieren irakische Kurden, Turkmenen und Araber gleichermaßen.

Mirsa ist vor vier Monaten zurückgekehrt, um seinen persönlichen Anspruch geltend zu machen. Unterschlupf fand er in einer verlassenen Kaserne der irakischen Armee. Mit vier Töchtern und zwei Söhnen hat er zwei ehemalige Offizierszimmer in Beschlag genommen. Feucht und spakig sind sie. Eine Blechschüssel auf dem Boden fängt die Tropfen auf, die im Herbst durch die Decke regnen. Barfuß rutschen die Kinder über den Beton. Mirsa hat die Wasserleitung repariert und ein Elektrokabel vom

Kasino hierher verlegt. Der 42-Jährige kennt die Kaserne gut.

„Vor zwanzig Jahren folterten mich hier Soldaten, weil ich nicht für Saddam sterben wollte.“ Das war in den achtziger Jahren, als Saddam Hussein Krieg gegen Iran führte. Mit Vorliebe schickte die Armeeführung Kurden ins Feuer an der Front. Mirsa desertierte und wurde gefasst. Nach der Folter in der Kaserne saß er drei Jahre in einem Gefängnis bei Bagdad. Daheim in Kirkuk verloren seine

Eltern erst ihre Arbeit, dann ihr Haus. 1985 wurden sie vertrieben. Sie starben in einem kurdischen Dorf nördlich von Kirkuk. Die Befreiung erlebte nur ihr Sohn. Nach dem US-Einmarsch kehrte Mirsa in die Heimat, an seine Folterstätte zurück.

Das Haus der Eltern ist inzwischen abgerissen. Arabische Siedler haben einen Neubau auf das Grundstück gesetzt, dann verkauften sie das Haus wieder, an einen Kurden. Mit dem darf sich Mirsa nun über das Bauland streiten. „Er behauptet, er sei selbst ein Vertriebener“, sagt Mirsa. „Er wollte mir Haus und Grundstück verkaufen. Aber wie kann ich kaufen, was mir gehört?“ Er könnte es ohnehin nicht. Mirsa und seine Kinder besitzen nicht mehr als ein paar Messer, Schüsseln und eine farbenfrohe Kollektion kurdischer Pluderhosen. Sein altes Taxi musste Mirsa für die Rückkehr nach Kirkuk verkaufen. „Nun warten wir auf die versprochene Gerechtigkeit.“

Die Stadt ist zerfurcht von ihrer Geschichte der Ungerechtigkeiten. Hier ein kurdisches Viertel, das Saddam Hussein nach der Räumung an Tausende Araber verhöckern ließ.

AWIN

Kulturmagazin – Herausgegeben von der
kurdischen Jugendgruppe Schoresch

0049/1744660891
www.shoresch.de
Kori-Schoresch@web.de

Nr. **15**

November- Dezember 2004

1,50€

„Die Geschichte lügt nicht“

In der nordirakischen Stadt Kirkuk streiten sich Kurden,
Araber und Turkmenen um Macht und Land. Die US-Armee
steht zwischen den Fronten

Von Michael Thumann

Kirkuk/Irak

Anstoß im Stadion von Kirkuk. Gleich die erste Flanke geht ins Aus. Der Ball landet auf der Aschenbahn, in einer großen Pfütze. Daneben steht eine Frau mit beschmierter Schürze und zetert. Zu Recht, darf man sagen, denn der Ball hat ihre Arbeit der letzten Stunde zunichte gemacht. Sorgfältig hatte sie Lehmziegel aus Erde, Wasser und Stroh gepresst, geformt und zum Trocknen in der Sonne aufgereiht. Mittendrin schlug der Ball auf. Jetzt rollt er schon wieder auf dem Feld – zum Ärger des Publikums.

Die Freizeit-Kicker sind in diesem Stadion wahrlich fehl am Platze. Die Tribünen quellen über vor Menschen, die dort nicht für zwei Stunden sitzen, sondern für die nächsten Monate, vielleicht Jahre. Sie haben sich in den Waben der Zuschauerblöcke eingerichtet. Die Betten unter der Tribünenschräge, der Gaskocher neben der Waschschüssel, die Teekanne aus Blech an einem Stahlnagel, die Hühner auf der Stadiontreppe. Oben auf der Ehrentribüne hat eine Familie eine Art Penthouse ausgebaut. Die Aussicht könnte prächtig sein. Doch zum

Spielfeld hin sind die Wohnhöhlen mit Lehmziegeln vermauert. Man ist schließlich nicht zum Vergnügen hier. Das Stadion, in dem 1988 arabische Fußballer die Meisterschaften der Golfstaaten austrugen, ist zur Arena der Flüchtlinge geworden. An die 400 leben hier seit dem Frühling. Die meisten sind Kurden, die nach dem Sturz Saddam Husseins nach Kirkuk zurückgekehrt sind. Im Block A haben zwei turkmenische Familien Obdach gefunden. Ein assyrischer Christ wohnt mit seiner kurdisch-muslimischen Frau auf der Betonplattform gleich über dem Eingang. Der Pförtner ist ein sunnitischer Araber. Den Schlüssel zur Arena hat er verlegt, das Eisentor ist aus den Angeln gehoben.

→ Siehe nächste Seite

- **Kurden-Drama gewinnt beim Filmfestival von San Sebastián.....24**
- **Irakische Kurden demonstrieren für nationale Einheit.....24**